

บทที่ 1

บทนำ

ปัญหาและความเป็นมาของปัญหา

การพัฒนาชนบทที่ผ่านมากล่าวได้ว่า ผลของการพัฒนายังไม่กระจายไปสู่ประชาชนที่ยากจนในชนบทอย่างทั่วถึง ที่ประจักษ์ชัดแจ้งก็คือประชาชนในชนบทของแต่ละชุมชนในระดับหมู่บ้านมีจำนวนไม่น้อยที่ยังคงเผชิญอยู่กับปัญหาขั้นพื้นฐานที่เป็นต้นเหตุของความยากจน โดยยังมิได้รับการแก้ไขในรูปแบบและวิธีการที่เหมาะสม ปัญหาขั้นพื้นฐานดังกล่าวก็คือ ภาวะการขาดแคลนอาหารการกิน การมีโรคภัยไข้เจ็บ และสุขภาพอนามัยเสื่อมโทรม ด้อยในความรู้ความสามารถและการศึกษา ปัญหาเหล่านี้เป็นสาเหตุสำคัญที่ปิดกั้นโอกาสของประชาชนที่ยากจนมิให้สามารถปรับปรุงคุณภาพชีวิตของครอบครัว หรือชุมชนให้ดีขึ้นได้ (กรมการพัฒนาชุมชน, กองอาสาพัฒนา, 2531 : 11)

ดังนั้น ในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 7 (พ.ศ. 2535 - 2539) จึงได้กำหนดแนวทางพัฒนาชนบทเพื่อแก้ไขปัญหาคความยากจน การเพิ่มรายได้ในชนบท และการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนในชนบทอย่างต่อเนื่องจากแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 6 โดยมีสาระสำคัญ ดังนี้

1) การแก้ปัญหาพื้นฐานของคนในชนบท ได้แก่ การแก้ปัญหาด้านสุขภาพชนบท โดยเฉพาะการขาดแคลนน้ำสะอาดเพื่อดื่ม การแก้ปัญหาการมีและใช้ส้วมที่ไม่ถูกสุขลักษณะ และสภาพแวดล้อมที่ไม่เหมาะสม รวมทั้งการรณรงค์ให้คนในชนบทตระหนักถึงความสำคัญด้านสุขภาพ และสนับสนุนให้เข้ามีส่วนร่วมในการดำเนินงานแก้ไขปัญหากับภาครัฐให้มากที่สุด

2) การบริการขั้นพื้นฐานยกระดับคุณภาพการให้บริการและการใช้ประโยชน์จากการบริการขั้นพื้นฐานที่มีอยู่แล้วให้เกิดประโยชน์สูงสุด ได้แก่ การเน้นการซ่อมบำรุงถนนหนทางและแหล่งน้ำที่ยังใช้ประโยชน์ไม่เต็มที่ รวมทั้งการสนับสนุนบุคลากร เครื่องมือ และอุปกรณ์สำหรับบริการสาธารณสุขในระดับสถานีอนามัยตำบล และโรงพยาบาลชุมชนประจำอำเภอ ควบคู่กับการเสริมสร้างความสามารถในการรักษาพยาบาลให้มากขึ้น

3) การปรับปรุงการบริหารงานพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนในชนบท ดังนี้

3.1) ส่งเสริมให้ประชาชนในชนบทเข้ามามีส่วนร่วมกับรัฐในการแก้ไขปัญหาขั้นพื้นฐานของตนเองและชุมชนด้วยการกระจายข้อมูลข่าวสาร การให้ความรู้และการแลกเปลี่ยนประสบการณ์ระหว่างหมู่บ้าน

3.2) เพิ่มศักยภาพในการพึ่งตนเองของประชาชนในชนบทด้วยการสนับสนุนในรูปของการจัดตั้งกองทุนพัฒนาหมู่บ้าน และการถ่ายทอดเทคโนโลยีที่จำเป็นสำหรับการปรับปรุงคุณภาพชีวิตของประชาชนในชนบท

- 4) การแก้ปัญหาที่ดินในชนบท ได้แก่ การลดการซื้อขายที่ดินเพื่อ
เก็งกำไรด้วยมาตรการทางกฎหมายและใช้นโยบายทางด้านภาษี
กำหนดเขตการใช้ที่ดินประเภทต่าง ๆ ให้เหมาะสมตามศักยภาพพื้นที่
เพื่อลดการนำพื้นที่ถือครองสำหรับการเกษตรไปใช้สำหรับวัตถุประสงค์
อื่น ช่วยเหลือเกษตรกรที่ไร้ที่ทำกินโดยเร่งรัดการปฏิรูปที่ดินให้บรรลุ
ตามเป้าหมาย เร่งสำรวจและจำแนกพื้นที่ป่าเสื่อมโทรมที่เหมาะสม
กับการเกษตรเพื่อนำมาจัดสรรให้กับเกษตรกร สนับสนุนให้เกษตรกร
ยากจน ได้รับประโยชน์จากการอนุรักษ์และฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติ
นอกจากนี้พยายามสร้างความมั่นคงและมูลค่าในที่ดินถือครองด้วยการ
เร่งรัดออกโฉนดที่ดินทั่วประเทศและเพิ่มผลตอบแทนจากการใช้ที่ดิน
ของเกษตรกร โดยการปรับโครงสร้างการผลิตด้านการเกษตรให้ได้
รับผลตอบแทนจากการใช้ที่ดินในการเพาะปลูกให้มากที่สุด
- 5) การพัฒนาคุณภาพประชากรในชนบทให้สามารถปรับตัวสอดคล้อง
กับการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและสังคม ได้แก่ การเพิ่มศักยภาพ
ประชากร และกำลังแรงงานให้มีความสามารถในการประกอบอาชีพ
อย่างมั่นคง และพร้อมที่จะเคลื่อนย้ายไปสู่การจ้างงานสาขาอื่น ๆ
อีกด้วย โดยมีแนวทางดังนี้

5.1) ขยายโอกาสการศึกษาระดับพื้นฐานให้สูงกว่าภาคบังคับ
โดยพิจารณาให้ทุนอุดหนุนเพิ่มเติมแก่นักเรียนที่ยากจนในเขตที่อัตรา
การเรียนต่อระดับประถมศึกษาตอนต้นต่ำ

5.2) ขยายโอกาสการศึกษานอกระบบโรงเรียน และการ
ศึกษาอบรมด้านอาชีพ ทั้งภาคเกษตรและนอกภาคเกษตรให้ครอบคลุม
กลุ่มเป้าหมายที่ด้อยโอกาสด้านรายได้และการจ้างงานในชนบท

- 5.3) สนับสนุนธุรกิจเอกชน และองค์กรเอกชนที่ไม่แสวงหา
กำไรให้มีบทบาทในการพัฒนาชนบท โดยเฉพาะการเพิ่มทักษะด้าน
การบริการ การจัดการและการตลาดแก่ประชาชนเพื่อให้เกิด
กิจกรรมการผลิตในลักษณะเชิงพาณิชย์มากขึ้น
- 6) การป้องกันและแก้ไขความสัมพันธ์ในครัวเรือนชนบทที่มีความ
สัมพันธ์น้อยลง อันเนื่องมาจากการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างทาง
เศรษฐกิจและสังคมอย่างรวดเร็ว โดยเน้นความสำคัญของสถาบัน
ครอบครัวระบบเครือญาติและสถาบันชุมชนโดยการสร้างสื่อให้การ
ศึกษาความรู้และความเข้าใจเพื่อปรับวินัยชีวิตให้เข้ากับสภาพแวดล้อม
ที่เปลี่ยนแปลงอย่างเหมาะสม (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจ
และสังคมแห่งชาติ, 2534 : 1 - 3)

กล่าวได้ว่า แผนพัฒนาชนบทในช่วงแผนพัฒนาเศรษฐกิจ
และสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 7 จะมุ่งเน้นในการดำเนินงาน 3 ประการ
คือ ประการแรก สนับสนุนการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ ประการ
ที่สอง กระจายรายได้และผลการพัฒนาไปสู่ประชาชนในชนบทพร้อม ๆ
ไปกับการพัฒนาคุณภาพชีวิตให้เหมาะสมกับสภาพเศรษฐกิจและสังคม
และประการสุดท้าย รักษาสมดุลของการพัฒนาโดยฟื้นฟูสภาพ
ทรัพยากรธรรมชาติ ทั้งนี้โดยมีแนวทางการพัฒนาเพื่อแก้ปัญหาหลัก
ได้แก่ การแก้ปัญหาพื้นฐานของคนในชนบท โดยการปรับปรุงด้าน
สุขภาพ และบริการขั้นพื้นฐานให้เกิดประโยชน์แก่ชาวชนบทเพิ่มขึ้น
แก้ปัญหาที่ดินทำกินโดยกำหนดมาตรการเพื่อลดการซื้อขายเพื่อการ
เก็งกำไร และวิธีการเพิ่มผลตอบแทนจากการใช้ที่ดินของเกษตรกร
ให้มากที่สุด รวมทั้งการขยายโอกาสทางการศึกษาแก่ประชาชนใน
ชนบทเป็นสำคัญ ดังนั้นจึงกล่าวได้ว่า การพัฒนาชนบทในช่วงแผน 7
นี้จะมีลักษณะเป็นแผนที่จะให้

ชาวชนบทสามารถเพิ่มรายได้และพัฒนาคุณภาพชีวิตให้ดีขึ้น พร้อมกับ
กระจายความเจริญและกระจายรายได้สู่ชาวชนบทอย่างแท้จริง
(สุวิทย์ จำปา, 2534 : 148-150)

กรมการพัฒนาชุมชน มีบทบาทในการประสานการพัฒนา
ชนบททั่วประเทศ โดยยึดแนวทางตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม
แห่งชาติ แผนมหาดไทย และโครงการพิเศษต่าง ๆ ตามที่ได้รับ
มอบหมาย เพื่อกำหนดเป็นนโยบายกรมการพัฒนาชุมชนเป็นประจำทุกปี
นอกจากนี้ยังมีหน้าที่รับผิดชอบในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชน
ตามเกณฑ์ความจำเป็นพื้นฐาน (จปฐ.) โดยยึดการมีส่วนร่วมของ
ประชาชนในการดำเนินการ ซึ่งมีบทบาทและภารกิจดังต่อไปนี้

- 1) การพัฒนาองค์กรและอาสาสมัครในระดับตำบล หมู่บ้าน ได้แก่
คณะกรรมการสภาตำบล คณะทำงานสนับสนุนการปฏิบัติการพัฒนาชนบท
ระดับตำบล กรรมการหมู่บ้าน ผู้นำอาสาพัฒนาชุมชน อาสาพัฒนาชุมชน
เป็นต้น เพื่อให้ประชาชนพึ่งตนเองได้
- 2) การจัดระบบข้อมูลระดับหมู่บ้าน ได้แก่ ข้อมูลพื้นฐานระดับหมู่บ้าน
 ฯลฯ เพื่อเป็นพื้นฐานในการจัดทำแผนพัฒนาชนบท และโครงการอื่น ๆ
ที่เกี่ยวข้องในทุกกระดับ
- 3) การสนับสนุนการจัดทำแผนพัฒนาตำบลทั้งประจำปี และ 5 ปี
รวมทั้งการใช้ประโยชน์จากแผนพัฒนาดังกล่าว เพื่อเป็นแนวทางใน
การพัฒนาตำบลแก่หน่วยงาน ทั้งภาครัฐและเอกชน
- 4) การให้การศึกษาและพัฒนากระบวนการเรียนรู้ของประชาชน
โดยเน้นกลุ่มสตรี เด็ก เยาวชน กลุ่มอาชีพ และกลุ่มออมทรัพย์เพื่อ
การผลิต ให้รู้จักคิด ตัดสินใจ และปฏิบัติในการแก้ไขปัญหาทางด้าน
สังคม เศรษฐกิจและสิ่งแวดล้อมชุมชน อันเป็นการสร้างพื้นฐานการ
ปกครองในระบอบประชาธิปไตยให้กับประชาชนในหมู่บ้าน

5) เป็นศูนย์กลางด้านวิชาการพัฒนาชุมชน ในการศึกษาวางรูปแบบแนวทางการพัฒนา โดยยึดการมีส่วนร่วมของประชาชนให้สอดคล้องกับสภาวะการณ์ทางด้านเศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรมในแต่ละพื้นที่ รวมทั้งเป็นศูนย์กลางในการฝึกอบรมด้านการพัฒนาชุมชนแก่หน่วยงานทั้งภาครัฐและเอกชน ตลอดจนผู้นำท้องถิ่นและประชาชน

ในปีงบประมาณ 2535 ซึ่งเป็นปีเริ่มต้นของแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 7 และแผนมหาดไทยแม่บท ฉบับที่ 5 กรมการพัฒนาชุมชนซึ่งมีหน้าที่ในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชน จึงได้กำหนดนโยบายประจำปีงบประมาณ 2535 เพื่อให้สอดคล้องกับแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ และแผนมหาดไทยรวมทั้งเป็นการสนองนโยบายของกระทรวงมหาดไทย ดังนี้

1) การพัฒนาชนบทระดับตำบลหมู่บ้าน โดยการผนึกกำลังระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้องและการมีส่วนร่วมของประชาชน เพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตและสิ่งแวดล้อมของชุมชนให้ดีขึ้น โดยใช้แผนพัฒนาตำบลและกลไกในการดำเนินงาน ซึ่งมีขั้นตอนดังต่อไปนี้

1.1) การจัดระบบข้อมูลพื้นฐาน ได้แก่ ข้อมูลพื้นฐานระดับหมู่บ้าน (กชช. 2 ค) ข้อมูลความจำเป็นพื้นฐาน (จปฐ.) ข้อมูลแหล่งน้ำระดับหมู่บ้านเพื่อเป็นแนวทางในการกำหนดปัญหาและความต้องการของประชาชนและเป็นพื้นฐานในการพัฒนาตำบล หมู่บ้าน โดยจะปรับปรุงคุณภาพของข้อมูลดังกล่าวให้ถูกต้อง ทันเวลาและปรับปรุงให้ทันสมัยอยู่เสมอ รวมทั้งจะต้องนำไปใช้ประโยชน์อย่างจริงจังในการวางแผนพัฒนาตำบล ตลอดจนการจัดตั้งศูนย์ข้อมูลระดับตำบล เพื่อให้เป็นศูนย์รวมข้อมูลตำบลและให้บริการข้อมูลแก่หน่วยงานต่าง ๆ

1.2) การจัดทำแผนพัฒนาตำบล โดยเป็นแนวทางในการพัฒนาตำบล หมู่บ้านของทุกหน่วยงาน ที่มีหน้าที่ความรับผิดชอบในการพัฒนาตำบล ในการจัดทำแผนพัฒนาตำบลประจำปีจะต้องยึดแผนพัฒนาตำบล 5 ปี เป็นหลัก และมีการปรับให้สอดคล้องกับสภาพปัญหาและสภาวะการณ์ที่เปลี่ยนไป เมื่อมีแผนพัฒนาตำบลแล้วหน่วยงานต่าง ๆ จะต้องยึดแผนพัฒนาตำบลในการดำเนินงานของตน รวมทั้งโครงการต่าง ๆ ที่จะทำในตำบลด้วย เช่น งบประมาณสนับสนุนส่วนภูมิภาคและทุกหน่วยงานจะต้องยึดแผนพัฒนาตำบล เพื่อให้การพัฒนาตำบลบรรลุเป้าหมายที่วางไว้

2) สนับสนุนการเผยแพร่ประชาธิปไตยระดับหมู่บ้าน โดยใช้องค์กรประชาชนทุกรูปแบบ ได้แก่ กรรมการหมู่บ้าน คณะกรรมการสภาตำบล องค์การสตรีทุกระดับ องค์การเยาวชน กลุ่มอาชีพต่าง ๆ อาสาพัฒนาชุมชน ผู้นำอาสาพัฒนาชุมชนเป็นแกนนำในการเผยแพร่ความรู้ความเข้าใจเรื่องประชาธิปไตยไปสู่ประชาชน รวมทั้งส่งเสริมการปฏิบัติประชาธิปไตยในวิถีชีวิตของประชาชนด้วย

3) การพัฒนากระบวนการเรียนรู้ของประชาชน เพื่อประชาชนได้เข้าใจปัญหาและแนวทางแก้ไขปัญหาของตนในเรื่องเศรษฐกิจ สังคม ทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อม โดยเน้นองค์การสตรี เด็ก เยาวชน กลุ่มอาชีพและกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตให้รู้จักคิดตัดสินใจ และปฏิบัติในการพัฒนา

4) การปลูกฝังให้องค์กรประชาชน และประชาชนตระหนักและเข้ามามีส่วนร่วมอย่างจริงจังในการอนุรักษ์ ฟื้นฟูและพัฒนา ทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อม ด้วยความร่วมมือของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ทั้งภาครัฐและเอกชน (กรมการพัฒนาชุมชน, กองส่งเสริมและเผยแพร่, 2535 : 1 - 11)

จากความสำเร็จของภารกิจของกรมการพัฒนาชุมชน และแนวทางทางการพัฒนาประเทศ ตามแนวพัฒนาชนบทในช่วง แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 7 ที่ให้ความสำคัญแก่ การมีส่วนร่วมในการพัฒนาของประชาชนนั้น กรมการพัฒนาชุมชนจึง ได้กำหนด "แผนงานอาสาพัฒนาชุมชน" ขึ้นเป็นแผนงานหนึ่งในแผนงาน พัฒนาชุมชนระดับตำบล เพื่อยืนยันภารกิจของกรมการพัฒนาชุมชนที่มีต่อ การพัฒนาชนบท และเพื่อสนองนโยบายการพัฒนาชนบทตามแผนพัฒนา ชนบทในช่วงแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 7 ด้วย หลักการว่า การทำให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการพัฒนาชนบทได้อย่าง มีประสิทธิภาพมากที่สุดวิธีหนึ่ง คือการทำให้ประชาชนพัฒนาตนเอง ทำงานด้วยความเต็มใจและเสียสละเพื่อส่วนรวม โดยการเป็น อาสาสมัครในการพัฒนาชนบทหรือเป็น "อาสาพัฒนาชุมชน"

ตามแผนงานอาสาพัฒนาชุมชนได้กำหนดบุคคลเป้าหมายที่ จะมาเป็นอาสาพัฒนา คือ ประชาชนในชนบท ซึ่งจำแนกออกได้เป็น 2 ประเภทใหญ่ ๆ ได้ดังนี้

- 1) ประชาชนที่มีความพร้อมและมีคุณสมบัติในการเป็นผู้เสียสละ เพื่อส่วนรวมและการเป็นผู้นำเพื่อผู้อื่น และได้รับการเลือกตั้งและ แต่งตั้งให้เป็นอาสาสมัครเพื่อการพัฒนาชนบทท้องถิ่นอย่างเป็นทางการ เป็นเวลา 1 ปี งบประมาณเพื่อปฏิบัติงานตามภารกิจที่ได้รับ มอบหมายหลังจากปฏิบัติงานอาสาพัฒนาชุมชนอย่างเป็นทางการ 1 ปี งบประมาณแล้ว บุคคลผู้นั้นยังคงเป็นอาสาสมัคร โดยอาสาสมัคร ตนเองต่อไปไม่จำกัดเวลา ดังนี้

ระดับหมู่บ้าน เรียกชื่อว่า "อาสาพัฒนาชุมชน" มี 2 ประเภท คือ ประเภทที่หนึ่งเป็นอาสาพัฒนาชุมชนอย่างเป็นทางการเป็นเวลา 1 ปี ปีงบประมาณ หลังจากนั้นจะเป็นประเภทที่ 2 คือ เป็นอาสาพัฒนาชุมชน โดยอาสาสมัครตนเองตามความสมัครใจได้อย่างไม่จำกัดเวลา ดังนั้นในหมู่บ้านหนึ่ง ๆ จะมีอาสาพัฒนาชุมชนอย่างเป็นทางการเป็นเวลา 1 ปี จำนวน 2 คน ชาย 1 คน หญิง 1 คน และในขณะที่เดียวกันจะมีอาสาพัฒนาชุมชน โดยอาสาสมัครไม่จำกัดจำนวนจากผู้ที่เคยเป็นอาสาพัฒนาชุมชนอย่างเป็นทางการมาแล้ว

ระดับตำบล เรียกชื่อว่า "ผู้นำอาสาพัฒนาชุมชน" คัดเลือกจากผู้ปฏิบัติหน้าที่ที่เป็นอาสาพัฒนาชุมชนอย่างเป็นทางการ ให้ทำหน้าที่ผู้แทนหรือผู้ประสานงาน ระหว่างอาสาพัฒนาชุมชนด้วยกัน และระหว่างอาสาพัฒนาชุมชนกับคณะกรรมการสภาตำบล และเจ้าหน้าที่ราชการหรือองค์กรเอกชนต่าง ๆ อีกหน้าที่หนึ่งเป็นเวลา 1 ปีงบประมาณ เช่นกัน กล่าวคือ ผู้นำอาสาพัฒนาชุมชนจะปฏิบัติหน้าที่ผู้แทนของอาสาพัฒนาชุมชนหรือผู้ประสานงานระหว่าง ในระดับตำบลพร้อม ๆ กับปฏิบัติหน้าที่อาสาพัฒนาชุมชนของหมู่บ้านของตนเองด้วยอย่างเป็นทางการเป็นเวลา 1 ปีงบประมาณ หลังจากนั้น คือ ใน 1 ปีงบประมาณต่อไปจะเป็นอาสาพัฒนาชุมชน โดยอาสาสมัครในหมู่บ้านของตน ดังนั้นในตำบลหนึ่ง ๆ จะมีผู้นำอาสาพัฒนาชุมชน จำนวน 2 คน ชาย 1 คน หญิง 1 คน

2) ประชาชนทุกคนควรได้รับโอกาส และการส่งเสริมให้มีจิตสำนึกรับผิดชอบในการเสียสละและอาสาสมัครเพื่อประโยชน์ของส่วนรวม (กรมการพัฒนาชุมชน, กองอาสาพัฒนา, 2531 : 13-14)

จะเห็นได้ว่า แผนงานอาสาพัฒนาเป็นแผนงานหลักอันหนึ่ง ของกรมการพัฒนาชุมชนในการที่จะพยายามทำให้ประชาชนเข้ามา อาสาสมัครพัฒนาชุมชนของตนเองด้วยความสมัครใจ อีกทั้งยังเป็นการ ยึดหลักให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรม และพัฒนาชุมชนของ ตนเองอย่างแท้จริงอีกด้วย แต่อย่างไรก็ตามการประสานงานของ ผู้นำอาสาพัฒนาชุมชน ย่อมเป็นการทำงานที่ตั้งอยู่บนความเสียสละ เพื่อประโยชน์ส่วนรวม ดังนั้นการปฏิบัติงานของผู้นำอาสาพัฒนาชุมชน จะมีประสิทธิภาพหรือไม่ ย่อมขึ้นอยู่กับปัจจัยหลายประการที่มีความ สำคัญกับการปฏิบัติหน้าที่ดังกล่าว

จากประสบการณ์ของผู้วิจัยที่ได้ปฏิบัติงานด้านพัฒนาชุมชน ในพื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ มาเป็นระยะเวลาหลายปี และ จากการเข้าร่วมประชุมสัมมนากับผู้ที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติงานพัฒนา ชุมชน พบว่า การปฏิบัติงานของผู้นำอาสาพัฒนาชุมชนยังมีได้เป็นไป ตามบทบาทหน้าที่ที่คาดหวัง อันอาจจะเกิดมาจากสาเหตุหลายประการ ก่อปรกกระทรงมหาดไทย โดยกรมการพัฒนาชุมชนอยู่ในระหว่าง พิจารณาหาแนวทางการดำเนินงานพัฒนาชุมชนในเขตพื้นที่ 3 จังหวัด ชายแดนภาคใต้ คือ ยะลา ปัตตานี และนราธิวาส ซึ่งเป็นพื้นที่พิเศษ เพื่อหารูปแบบการดำเนินงานและกำหนดนโยบาย วิธีการดำเนินงาน พัฒนาชุมชนให้เหมาะสมต่อการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่พัฒนาชุมชน ดังนั้น ผู้วิจัยจึงตระหนักและสนใจต่อปัญหาดังกล่าว จึงได้ทำการศึกษา เรื่อง ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการปฏิบัติหน้าที่ของผู้นำอาสาพัฒนาชุมชน ซึ่งปฏิบัติหน้าที่ในจังหวัดยะลา ปัตตานี และนราธิวาส จะทำให้ทราบ ถึงปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการปฏิบัติหน้าที่ของผู้นำอาสาพัฒนาชุมชนโดยตรง อันจะเป็นประโยชน์ต่อการดำเนินงานอาสาพัฒนาในส่วนที่เกี่ยวข้อง ต่อไป

เอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในการศึกษา "ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการปฏิบัติหน้าที่ของผู้นำอาสาพัฒนาชุมชนในจังหวัดยะลา ปัตตานี และนราธิวาส" ครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ทำการรวบรวมเอกสาร ทฤษฎี และผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ในประเด็นต่าง ๆ ดังนี้

1) แนวทางการดำเนินงานในแผนงานอาสาพัฒนาชุมชน

แนวทางการดำเนินงานในแผนงานอาสาพัฒนาชุมชนนี้ได้กำหนดเป็นขั้นตอน เพื่อให้ผู้ปฏิบัติงานสามารถจะนำไปเป็นแนวทางปรับใช้ให้เหมาะสมกับสถานการณ์ของแต่ละท้องถิ่น โดยตระหนักว่าการพัฒนาอาสาสมัครเป็นกระบวนการหนึ่งในการพัฒนาชุมชน ดังนั้น เพื่อให้ผู้ปฏิบัติตระหนักในกระบวนการพัฒนา จึงได้กำหนดขั้นตอน ดังนี้

1.1) ขั้นพื้นฐาน เครื่องชี้วัดขั้นนี้ คือ การมีอาสาพัฒนาชุมชน และผู้นำอาสาพัฒนาชุมชน จำแนกดังนี้

1.1.1) การคัดเลือกอาสาพัฒนาชุมชน คือ การเลือกตั้ง แล้วเสนอคณะกรรมการสภาตำบลเพื่อเสนอให้นายอำเภอแต่งตั้ง (ส่งสำเนาให้ คปต. กพอ. และจังหวัดเพื่อทราบ)

1.1.2) การคัดเลือกผู้นำอาสาพัฒนาชุมชน คือการเลือกตั้งผู้นำอาสาพัฒนาชุมชนระดับตำบล เป็นชาย 1 คน หญิง 1 คน ด้วยวิธีการประชุมสภาตำบล พร้อมอาสาพัฒนาชุมชนทุกหมู่บ้าน แล้วเสนอชื่อให้นายอำเภอ เพื่อให้จังหวัดแต่งตั้ง (อำเภอทำสำเนาแจ้งผู้นำอาสาพัฒนาชุมชน)

1.2) **ขั้นวิวัฒนาการ เครื่องชี้วัดขั้นนี้ คือ การเกิดกิจกรรม โครงการ จำแนกดังนี้**

1.2.1) **การวางแผนและปฏิบัติตามแผน มีดังนี้**

1.2.1.1) **การวางแผน คือ ผู้นำ**

อาสาพัฒนาชุมชน และอาสาพัฒนาชุมชน ร่วมกันวางแผนประจำปี โดยนำข้อมูลที่เป็นปัญหาของหมู่บ้านเป็นเกณฑ์กำหนดโครงการกิจกรรม ทั้งนี้เพื่อสนับสนุนแผนพัฒนาตำบล และอาจเชิญคณะกรรมการสภาตำบล คณะทำงานสนับสนุนการปฏิบัติการพัฒนาชนบทระดับตำบล อดีตผู้นำอาสาพัฒนาชุมชน เข้าร่วมประชุมด้วย

1.2.1.2) **การปฏิบัติตามแผน คือ**

การดำเนินกิจกรรม โครงการตามแผนโดยชักจูงกลุ่มประชากร เป้าหมาย ได้แก่ กลุ่มที่มีปัญหาความต้องการตามแผนที่กำหนดไว้ และหลังจากดำเนินโครงการแล้วต้องประเมินผลด้วย

1.2.2.3) **การสัมมนาระหว่างปฏิบัติงาน**

คือ การที่อาสาพัฒนาชุมชน ผู้นำอาสาพัฒนาชุมชน พัฒนาการร่วมประชุม เพื่อสัมมนา ทั้งนี้ประเด็นของการสัมมนาควรมาจากการตกลงร่วมกัน

1.3) **ขั้นก้าวหน้า เครื่องชี้วัดนี้ คือ การมีประชาชน**

อาสาพัฒนาชุมชน อาสาสมัคร คือ การระดมพลังประชาชนให้อาสาสมัครร่วมพัฒนาในการดำเนินโครงการ กิจกรรมในโอกาสต่าง ๆ พร้อมทั้งมีการประเมินผล

2) **บทบาทหน้าที่ของผู้นำอาสาพัฒนาชุมชน**

กรมการพัฒนาชุมชน, กองอาสาพัฒนา (2513 : 94) กำหนดไว้ดังนี้

2.1) เป็นผู้ช่วยเหลือพัฒนากรและกรรมการหมู่บ้าน คณะกรรมการสภาตำบล หรือผู้ใหญ่บ้าน กำหนด ในการปฏิบัติงาน พัฒนาหมู่บ้าน ตำบล

2.2) เป็นผู้ประสานงานระหว่างกลุ่มต่าง ๆ องค์กรในหมู่บ้าน ตำบล ระหว่างชาวบ้านกับเจ้าหน้าที่ของทางราชการ และหน่วยงาน เอกชนที่เกี่ยวข้อง

2.3) ทำหน้าที่ดูแล บำรุงรักษาสาธารณสมบัติ สาธารณูปกรณ์ และสาธารณูปโภค เช่น แหล่งน้ำ ถนน ไฟฟ้า ประปา ฯลฯ ใน หมู่บ้าน ตำบล และสร้างจิตสำนึกให้ชาวบ้านมีความรู้สึกเป็นเจ้าของ และถือเป็นที่หน้าที่โดยดำเนินการดังต่อไปนี้

2.3.1) จัดทำทะเบียนสาธารณสมบัติของหมู่บ้านตำบล

2.3.2) เผยแพร่ทำความเข้าใจ สร้างจิตสำนึกให้ ชาวบ้านว่า สาธารณสมบัติในหมู่บ้านเป็นสมบัติของชาวบ้านทุกคนต้อง ระวังรักษา ถนอมใช้ อย่าให้ชำรุดเสียหาย

2.3.3) เป็นแกนนำระดมกำลังอาสาสมัครชาวบ้าน ในหมู่บ้าน ตำบล เพื่อร่วมกันดูแลซ่อมแซม บำรุงรักษา สาธารณสมบัติ และสร้างจิตสำนึกให้ทุกคนถือเป็นที่หน้าที่

2.3.4) เป็นแกนนำระดมกำลังอาสาสมัครชาวบ้าน ในหมู่บ้าน ตำบล เพื่อขุดลอกซ่อมสร้างแหล่งน้ำชุมชน เช่น บ่อน้ำ หนองน้ำ คูคลอง สระน้ำ เขื่อนฝาย เขื่อน หรือแหล่งน้ำอื่น ๆ

2.3.5) เป็นแกนนำระดมอาสาสมัครชาวบ้านปลูก ต้นไม้เพื่อความร่มรื่น ปลูกไม้ดอกไม้ผล บริเวณแหล่งน้ำชุมชนและ บริเวณสาธารณสมบัติอื่น ๆ รวมถึงการปลูกป่าในบริเวณหมู่บ้านตำบล หรือบริเวณใกล้เคียง พร้อมทั้งดูแลบำรุงรักษาให้เจริญงอกงาม และปลูกซ่อมให้คงสภาพที่มีดอกผล และมีความร่มรื่นสวยงามอยู่เสมอ

2.3.6) ในกรณีที่สาธารณสมบัติชำรุดเสียหาย
เกินกำลังชาวบ้านจะช่วยกันซ่อมแซมได้ต้องแจ้งให้กรรมการหมู่บ้าน
พัฒนากรทราบ เพื่อขอความช่วยเหลือในการปรับปรุงซ่อมแซม

2.4) เป็นผู้ดูแลกิจกรรมภายใน ศูนย์พัฒนาตำบลและ
ปฏิบัติงานธุรการของสำนักงานศูนย์พัฒนาตำบล ตามที่คณะกรรมการ
สภาตำบลกำหนดขึ้น

2.5) เป็นที่ปรึกษาของกลุ่มต่าง ๆ

2.6) ร่วมดำเนินงานพัฒนาและกิจกรรมที่ได้รับมอบหมาย
จากอำเภอ จังหวัด

2.7) ปรับปรุงส่งเสริมงานพัฒนาชุมชนในส่วนที่กำลังปฏิบัติให้
สอดคล้องกับนโยบายของกรมการพัฒนาชุมชน และตามความต้องการ
ของประชาชน

2.8) รักษา รวบรวม ทะเบียนสถิติ โครงการพัฒนาตำบล
รวมทั้งเป็นผู้ช่วยในการดูแลรักษาพัสดุ ครุภัณฑ์ของหมู่บ้านตำบล ใน
ส่วนที่เกี่ยวข้องกับงานพัฒนา หรือตามที่ได้รับมอบหมายจากกรรมการ
หมู่บ้าน คณะกรรมการสภาตำบล

2.9) ส่งเสริมชาวบ้านในหมู่บ้าน ตำบล เป็นรายบุคคลหรือ
เป็นกลุ่ม ให้เข้าร่วมกิจกรรมทุกประเภท เพื่อจะได้ร่วมแรงร่วมใจ
กันพัฒนาหมู่บ้าน ตำบล และเรียนรู้งานพัฒนา

2.10) ทำกิจกรรมเพื่อพัฒนาตนเองและครอบครัว เพื่อสร้าง
ความพร้อมในการเป็นนักพัฒนาและมีคุณสมบัติในการเป็นผู้นำ เพื่อผู้อื่น
อื่นจะทำให้เกิดความศรัทธา และเป็นที่ยอมรับของคนทั่วไป เช่น
ปรับปรุงบ้านและบริเวณบ้านตามแนวทางการจัดครอบครัวพัฒนา
การใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์ โดยการประกอบอาชีพรองและ

ปลูกพืชผักสวนครัว เลี้ยงสัตว์ เป็นต้น นอกจากนี้ยังจะต้องและลด ละเลิกอบายมุข ตามแนวทางแผ่นดินธรรมแผ่นดินทอง เพื่อสามารถ ขยายผลการปฏิบัติไปสู่ชาวบ้านในหมู่บ้าน ตำบลได้

2.11) จัดทำแผนการปฏิบัติงานและรายงานผลการปฏิบัติงาน ทุกเดือน

3) แนวคิดเกี่ยวกับการกระทำทางสังคม

ธงชัย สันติวงษ์ (2517 : 47-48) ได้กล่าวถึง ปัจจัยที่มีผลทำให้การกระทำของบุคคลผันแปรไปหลายอย่าง ซึ่งมี 3 ประการ คือ

3.1) ปัจจัยประกอบตัวบุคคล ได้แก่ ความรู้ความเข้าใจ การเรียนรู้ ลักษณะท่าทางการจูงใจ และทัศนคติ

3.2) ปัจจัยประกอบทางวัฒนธรรม คือ สิ่งที่เกี่ยวข้องกับ วัฒนธรรมที่เป็นส่วนใหญ่และส่วนย่อย

3.3) ปัจจัยประกอบทางสังคม คือ ลักษณะของการเป็น สมาชิกกลุ่ม

โสภา ชูพิกุลชัย (2523 : 28-42) ได้กล่าวถึง การกระทำหรือพฤติกรรมว่า แต่ละบุคคลจะแสดงพฤติกรรมไปตามแบบอย่าง ตามวิถีทางของความกดดันทางสังคม ที่มีต่อบุคคลนั้น ๆ รวมทั้งการ แนะนำสั่งสอนโดย อิทธิพลของบุคคลใดบุคคลหนึ่ง เช่น บิดา มารดา ญาติ พี่น้อง และบุคคลอื่นในสังคม

ปราณี ฐิติวัฒนา (2523 : 28-42) ก็ได้กล่าวถึงปัจจัยหลายประการที่มีผลต่อการแสดงพฤติกรรมของบุคคล เช่น

- 1) การเรียนรู้จากสิ่งแวดล้อม
- 2) บทบาทของกลุ่มประมุข
- 3) บทบาทของภาษา
- 4) ความแตกต่างระหว่างสังคม
- 5) ความแตกต่างภายในสังคม

เมื่อพิจารณาแนวความคิดดังกล่าวข้างต้น โดยสรุปแล้วพบว่า บุคคลที่ประกอบพฤติกรรมต่าง ๆ ทางสังคมนั้นเนื่องจากองค์ประกอบทั้งที่เป็นเรื่องส่วนตัว เช่น ความรู้ความเข้าใจ การได้รับการศึกษาแล้ว เรียน แรงจูงใจและการมีทัศนคติ องค์ประกอบที่เป็นเรื่องทางสังคม เช่น ลักษณะของสังคมที่บุคคลเป็นสมาชิก รูปแบบทางสังคมที่บุคคลเป็นสมาชิกรูปแบบความสัมพันธ์ และประการสุดท้าย คือ องค์ประกอบทางประเพณีและวัฒนธรรมอันเกี่ยวข้องกับค่านิยม และสัญลักษณ์ต่าง ๆ ในวิถีชีวิตของบุคคล

4) แนวคิดจิตวิทยาด้านแรงจูงใจในการปฏิบัติงาน

แอทคินสัน (Atkinson, 1971 อ้างถึงใน ถวิล ธาราโกชน์, 2523 : 7-24) ได้ทำการศึกษาความต้องการที่จะประสบความสำเร็จในการทำงาน โดยใช้แบบทดสอบที่เรียกว่า Test Anxiety Questionnaire หรือ TAO การศึกษาแต่ละครั้งจะใช้แรงจูงใจ ใช้การเสริมกำลังในลักษณะต่าง ๆ กัน สรุปผลการศึกษาได้ว่า

4.1) คนที่มีความต้องการความสำเร็จในการทำงานต่ำ จะทำงานได้สำเร็จตามเป้าหมายน้อยกว่าคนที่มีความต้องการความสำเร็จในการทำงานสูง

4.2) งานใดก็ตาม ถ้าความสำเร็จอยู่ไม่ไกลนัก (ไม่ยากเกินไป) บุคคลจะพยายามที่จะทำงานนั้นให้สำเร็จตามเป้าหมายที่ต้องการ

4.3) งานใดก็ตาม ถ้าความสำเร็จอยู่ไกล (ยาก) บุคคลจะไม่พยายามที่จะทำงานนั้นให้สำเร็จตามเป้าหมายที่ต้องการ

จากผลการศึกษาของ แอทคินสัน ได้รวบรวมและประกาศเป็นทฤษฎีนี้ มีใจความสำคัญว่า "การทำงานใด ๆ ก็ตามการแสดงผลพฤติกรรมของคนต่อความสำเร็จในงานนั้นจะขึ้นอยู่กับการตีค่า หรือผลประโยชน์ที่พึงจะได้รับจากการกระทำกล่าวคือ จะเกิดแรงจูงใจที่จะหลีกเลี่ยงความล้มเหลว" จากข้อความนี้ สามารถสรุปเป็นแนวโน้มในการทำงานของคนเราได้ 2 ประการ คือ

- 1) ทำโดยมุ่งหวังความสำเร็จ
- 2) ทำโดยหลีกเลี่ยงความล้มเหลว

มาสโลว์ (Maslow, 1954, : 90) ได้เสนอกฤษฎีลำดับขั้นของความพึงพอใจในความต้องการของบุคคล โดยเริ่มจากความต้องการต่ำสุดไปจนถึงความต้องการสูงสุด รวม 5 ขั้น ดังนี้

- 1) ความต้องการทางร่างกาย (Physiological Needs)
- 2) ความต้องการด้านความปลอดภัยจากอันตราย (Safety From External Danger)

- 3) ความต้องการในด้านความรักหรือห่วงใย (Love of affection)
- 4) ความต้องการในเกียรติยศชื่อเสียงของตน (Selfesteem)
- 5) ความต้องการความสำเร็จและความสมหวังในตนเอง

5) แนวความคิดเกี่ยวกับการติดต่อสื่อสาร

ความหมายของการติดต่อสื่อสาร

ฟาเกน (Fagen, 1966 : 17) ให้ความหมายไว้ว่า การติดต่อสื่อสาร หมายถึง กระบวนการที่เอาข่าวสาร (Message) ที่เกี่ยวกับพฤติกรรมของคนจากที่หนึ่งไปยังอีกที่หนึ่ง

ฉลอง ภิรมย์รัตน์ (2521 : 26) ให้ความหมายว่า หมายถึง แนวทางของการกระทำเพื่อให้เข้าใจในจุดมุ่งหมายตรงกัน ซึ่งการกระทำประเภทนี้อาจจะใช้คำพูดหรือสัญลักษณ์อย่างอื่นแทนคำพูดก็ได้ เช่น การให้สัญลักษณ์ก็ถือว่าเป็นการสื่อความหมาย

โสภา ชูพิกุลชัย (2522 : 54) กล่าวว่า การสื่อความหมาย คือ การสื่อความเข้าใจหรือการสื่อสาร ได้แก่ การถ่ายทอดความคิดเห็นเพื่อสร้างความเข้าใจระหว่างมวลชน

ชัยยงค์ พรหมวงศ์ (2523 : 75) ได้ให้ความหมายไว้ว่า กระบวนการสื่อความหมายเป็นกระบวนการส่ง หรือถ่ายทอด เนื้อหาสาระ ประสบการณ์ ความคิดเห็น ความรู้สึก อารมณ์ ความสนใจ เจตคติ ตำนาน และทักษะความชำนาญจากผู้ส่งไปยังผู้รับ

ประพันธ์ สุกธาวาส และ อุดม สำอางค์กุล (2525 : 58) กล่าวว่า การสื่อความหมาย คือ การส่งข่าวสาร ข้อเท็จจริง หรือความหมายต่าง ๆ จากฝ่ายหนึ่งไปยังอีกฝ่ายหนึ่งด้วยวิธีใดวิธีหนึ่ง หรือหลาย ๆ วิธี เช่น การพูด เขียน ทำทาง เป็นต้น

สถิต วงศ์สวรรค์ (2529 : 154) ให้ความหมายไว้ว่า การสื่อสาร คือ กระบวนการสื่อความเข้าใจ สาระความรู้ ประสบการณ์ ความรู้สึกนึกคิด ความคิดเห็น ความสนใจทักษะ ความชำนาญ เจตคติ ปรัชญา ค่านิยม อารมณ์ จุดมุ่งหมาย ข่าวสาร ข้อเท็จจริงจากบุคคล หนึ่งหรือหลายคนไปยังอีกบุคคลหนึ่งหรือหลายคน

ถวิล ชาราโกชน์ (2532 : 149-150) ได้ให้ความหมายไว้ว่า การติดต่อสื่อสาร หมายถึง การสื่อความหมายจากสื่อสารหรือผู้ส่งสาร (Sender) ไปยังผู้รับสาร (Receiver) เพื่อให้ผู้รับเข้าใจ ในสิ่งที่ผู้ส่งต้องการ โดยกระทำได้จากการติดต่อสื่อสารด้วยวาจา และการติดต่อสื่อสารโดยไม่ใช้วาจา (Verbal and Nonverbal Communication)

รูปแบบของการติดต่อสื่อสาร เบอร์โล (Berlo, อ้างถึงใน ถวิล ชาราโกชน์, 2532 : 150-151) เห็นว่า มีองค์ประกอบที่จำเป็นเบื้องต้นดังนี้

- 1) แหล่งข้อมูลหรือผู้ส่งสาร (Source)
- 2) สาร (Message)
- 3) ช่องทาง (Channel)
- 4) ผู้รับสาร (Receiver)

รูปแบบของการติดต่อสื่อสารดังกล่าวมานั้น เบอร์โลได้ใช้อักษร S-M-C-R แทนองค์ประกอบของการกระทำการสื่อสารเพื่อให้มองง่ายและชัดเจนยิ่งขึ้น ดังแผนภูมิ 1

แผนภูมิ 1 องค์ประกอบของการกระทำการสื่อสาร

ที่มา : (ถวิล ชาราโกชน์, 2532 : 151)

ประเภทของการติดต่อสื่อสาร

ถวิล ชาราโกชน์ (2532 : 153) ได้แบ่งประเภทของการติดต่อสื่อสาร ซึ่งแบ่งโดยอาศัยข้อมูลย้อนกลับ จะแบ่งออกไปเป็น 2 ประเภท คือ

- 1) การติดต่อสื่อสารแบบทางเดียว (One-way Communication)
- 2) การติดต่อสื่อสารแบบสองทาง (Two-way Communication)

สถิต วงศ์สวรรค์ (2529 : 166) กล่าวว่า ความสำเร็จของการสื่อความหมาย หรือการสื่อความหมายที่ดี นอกจากจะขึ้นอยู่กับกระบวนการของการสื่อความหมายแล้ว ยังขึ้นอยู่กับองค์ประกอบอีกหลายประการ เช่น

- 1) ทักษะในการสื่อความหมาย (Communication Skill)
- 2) เจตคติ (Attitude)
- 3) ระดับความรู้ (Knowledge Level)
- 4) ระบบสังคม (Social System)

ประโยชน์ของการติดต่อสื่อสาร

สถิติ วงศ์สวรรค์ (2529 : 191) ได้ประมวลประโยชน์ของการติดต่อสื่อสารไว้ดังนี้

- 1) ช่วยให้เกิดสามัคคีขึ้นในหมู่คณะอันเป็นส่วนทำให้เกิดวิญญูและกำลังใจจะดีขึ้น
- 2) ก่อให้เกิดเอกภาพ ควบคุมคนได้ดี มีประสิทธิภาพถ้าการสื่อสารดี
- 3) ช่วยให้การวินิจฉัยสั่งการเป็นไปโดยรวดเร็วแน่นอนตรงและถูกต้องยิ่งขึ้น
- 4) ช่วยให้เกิดการประสานงานที่ดี ช่วยให้การดำเนินงานดำเนินไป โดยประสานสอดคล้องกัน ช่วยให้เกิดการประหยัดในการปฏิบัติงานและลดอันตรายให้น้อยลง
- 5) สามารถเก็บข้อมูลและข่าวสาร เพื่ออำนวยความสะดวกต่าง ๆ

จากแนวความคิดข้างต้นแสดงให้เห็นว่า การใช้ช่องทางสื่อสารระหว่างบุคคลเป็นปัจจัยสำคัญต่อการยอมรับวิทยาการใหม่ ทั้งนี้เพราะการสื่อสารระหว่างบุคคลก่อให้เกิดการปะทะสังสรรค์ (Interaction) อันเป็นความพยายามที่จะเชื่อมความสัมพันธ์ของบุคคลด้วยกระบวนการสื่อสารระหว่างบุคคล ซึ่งการปะทะสังสรรค์ระหว่างบุคคลเป็นหัวใจสำคัญในการนำไปสู่เป้าหมายของสัมพันธภาพและความเป็นไปได้ของสัมพันธภาพขึ้นอยู่กับความร่วมมือในการที่จะนำไปสู่ผลประโยชน์ในชั้นปลาย

6) ทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาทฤษฎีต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง เพื่อเป็นข้อสันนิษฐานในการสร้างกรอบแนวคิดในการวิจัย และเพื่อนำมาอภิปรายสนับสนุนปัจจัยต่าง ๆ ที่ได้ศึกษาค้นคว้า มีดังนี้

6.1) ทฤษฎีการตัดสินใจและการกระทำทางสังคม

(The Multiple Factors Theory of Decision Making and Social Action)

รีคเดอร์ (Reeder, 1971 : 1-7) ได้นำเสนอแนวคิดที่ใช้เป็นกรอบในการศึกษาพฤติกรรมของบุคคลรวมไปถึงการศึกษาองค์การต่างไปจากนักสังคมวิทยาทั่ว ๆ ไป โดยที่ รีคเดอร์ได้แสดงให้เห็นว่า การกระทำของบุคคลนั้นเป็นผลมาจากการที่บุคคลมีความเชื่อหรือไม่เชื่อ (Belief or Disbelief) ในสิ่งนั้น ๆ ดังนั้นในการตัดสินใจเลือกกระทำพฤติกรรมทางสังคมของบุคคลทุกเรื่อง เป็นผลมาจากที่มีความเชื่อหรือไม่เชื่อดังกล่าวจากผลงานในการวิจัยระยะเวลา 25 ปี เกี่ยวกับการศึกษาถึงปัจจัยโดยตรง (Directive Factors) ในเรื่องของความเชื่อและไม่เชื่อที่มีผลต่อการกระทำพฤติกรรมทางสังคมของบุคคล ซึ่งในเรื่องการกระทำพฤติกรรมของบุคคลเกี่ยวกับการตัดสินใจนั้น รีคเดอร์ได้เสนอแนวคิดและแนววินิจฉัยในพฤติกรรมโดยที่แสดงให้เห็นถึงความเชื่อมโยงของปัจจัยต่าง ๆ ถึง 15 ปัจจัย โดยที่ปัจจัยเหล่านี้จะเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับความเชื่อและความไม่เชื่อ โดยได้แบ่งปัจจัยดังกล่าวออกเป็นปัจจัยความเชื่อ 10 รูปแบบ และความไม่เชื่อ 5 รูปแบบ ซึ่งในการศึกษาค้นคว้านี้จะแสดงให้เห็นถึงปัจจัยความเชื่อ 10 รูปแบบ เพราะปัจจัยดังกล่าวนี้จะส่งผลให้เกิดการตัดสินใจและการกระทำพฤติกรรมทางสังคม ดังที่ได้กล่าวข้างต้น

วีคเตอร์ได้แบ่งปัจจัยออกเป็นประเภทต่าง ๆ ถึง 3 ประเภท คือ ปัจจัยดึง (Pull Factors) ปัจจัยผลัก (Push Factors) และ ปัจจัยความสามารถ (Able Factors) ดังนี้

ปัจจัยดึง (Pull Factors)

- 1) เป้าประสงค์ (Goals) ความมุ่งประสงค์ที่จะให้บรรลุผลและให้สัมฤทธิ์จุดประสงค์ในการกระทำสิ่งใดสิ่งหนึ่งนั้น ผู้กระทำจะมีกำหนดเป้าหมายหรือจุดประสงค์ไว้ก่อนล่วงหน้า และ ผู้กระทำพยายามที่จะกระทำทุกวิถีทางเพื่อให้บรรลุเป้าหมาย
- 2) ความเชื่อ (Belief Orientation) ความเชื่อนี้เป็นผลมาจากการที่บุคคลที่ได้รับรู้ ไม่ว่าจะ เป็นแนวคิดหรือความรู้ ซึ่งความเชื่อเหล่านี้จะมีผลต่อการตัดสินใจของบุคคลและพฤติกรรมทางสังคม ในกรณีที่ว่าบุคคลจะเลือกรูปแบบของพฤติกรรมบนพื้นฐานของความเชื่อที่ตนยึดมั่นอยู่
- 3) ค่านิยม (Value Standards) เป็นสิ่งที่บุคคลยึดถือเป็นเครื่องช่วยตัดสินใจและกำหนดการกระทำของตนเอง ค่านิยมนั้นเป็นความเชื่ออย่างหนึ่งที่มีลักษณะถาวร ค่านิยมของมนุษย์จะแสดงออกทางทัศนคติและพฤติกรรมของมนุษย์ในเกือบทุกรูปแบบ ค่านิยมมีผลต่อการตัดสินใจในกรณีที่ว่า การกระทำทางสังคมของบุคคลพยายามที่จะกระทำให้สอดคล้องกับค่านิยมที่ยึดถืออยู่
- 4) นิสัยและขนบธรรมเนียม (Habits and Customs) คือ แบบอย่างพฤติกรรมที่สังคมกำหนดไว้แล้วสืบต่อกันมาด้วยประเพณี และ ถ้ามีการละเมิดก็จะถูกบังคับด้วยการที่สังคมไม่เห็นชอบด้วยในการตัดสินใจที่จะเลือกกระทำพฤติกรรมอย่างใดอย่างหนึ่งของมนุษย์นั้น ส่วนหนึ่งจึงเนื่องมาจากแบบอย่างพฤติกรรมที่สังคมกำหนดไว้ให้แล้ว

ปัจจัยผลักดัน (Push Factors)

5) ความคาดหวัง (Expectation) คือ ทำที่ของบุคคลที่มีต่อพฤติกรรมบุคคลที่เกี่ยวข้องกับตัว โดยคาดหวังหรือต้องการให้บุคคลนั้นถือปฏิบัติและกระทำในสิ่งที่ตนต้องการ ดังนั้นในการเลือกกระทำพฤติกรรม (Social Action) ส่วนหนึ่งจึงอยู่กับการคาดหวังและทำที่ของบุคคลอื่นด้วย

6) ข้อผูกพัน (Commitments) คือ สิ่งที่ผู้กระทำเชื่อว่าเขาถูกผูกมัดที่จะต้องการกระทำให้สอดคล้องกับสถานการณ์นั้น ๆ ข้อผูกพันจะมีอิทธิพลต่อการตัดสินใจ และการกระทำของสังคมเพราะผู้กระทำตั้งใจที่จะกระทำสิ่งนั้น ๆ เนื่องจากเขารู้สึกว่าเขามีข้อผูกพันที่จะต้องกระทำ

7) การบังคับ (Forces) ตัวที่ช่วยกระตุ้นให้ผู้กระทำตัดสินใจกระทำได้เร็วขึ้น เพราะขณะที่ผู้กระทำตั้งใจจะกระทำสิ่งต่าง ๆ นั้น เขาอาจจะยังไม่แน่ใจว่าจะกระทำพฤติกรรมนั้นหรือไม่ แต่เมื่อมีการบังคับ จะทำให้ตัดสินใจกระทำพฤติกรรมนั้นได้เร็วขึ้น

ปัจจัยเรื่องความสามารถ (Able Factors)

8) โอกาส (Opportunity) เป็นความคิดของผู้กระทำที่เชื่อว่าสถานการณ์ที่เกิดขึ้นช่วยให้มีโอกาสเลือกกระทำ

9) ความสามารถ (Ability) การที่ผู้กระทำรู้ถึงความสามารถของตนเอง ซึ่งก่อให้เกิดผลสำเร็จในเรื่องนั้นได้ การตระหนักถึงความสามารถนี้จะนำไปสู่การตัดสินใจและการกระทำทางสังคมโดยทั่วไปแล้ว การที่บุคคลกระทำพฤติกรรมใด บุคคลจะพิจารณาความสามารถของตนเสียก่อน

10) การสนับสนุน (Support) คือ สิ่งที่คุณกระทำรู้ว่าจะได้รับหรือคิดว่าจะได้รับหรือคิดว่าจะได้รับการกระทำนั้น ๆ

จากองค์ประกอบทั้ง 10 ประการข้างต้นนี้ ริคเตอร์ ได้อธิบายถึงแนวความคิดเกี่ยวกับปัจจัยหรือสาเหตุที่มีผลต่อการกระทำทางสังคม ดังนี้

1) ในสถานการณ์ของการกระทำทางสังคมจะเกี่ยวข้องกับพฤติกรรมของบุคคลหลายคนซึ่งแต่ละคนก็จะมีเหตุผลแต่ละอย่างในการตัดสินใจในการกระทำ

2) บุคคลหรือองค์การจะตัดสินใจ หรือแสดงการกระทำบนพื้นฐานของกลุ่มเหตุผล ซึ่งผู้ที่ตัดสินใจเองได้คิดว่ามันสอดคล้องหรือตรงกับปัญหาและสถานการณ์นั้น ๆ

3) เหตุผลบางประการอาจจะสนับสนุนการตัดสินใจ และเหตุผลบางประการอาจจะต่อต้านการตัดสินใจ

4) เหตุผลนั้นผู้ตัดสินใจเองจะตระหนัก หรือให้น้ำหนักที่แตกต่างกันในการเลือกเหตุผลหรือปัจจัยที่มามีอิทธิพลต่อการตัดสินใจ

5) เหตุผลที่เกี่ยวข้องกับการตัดสินใจนั้น อาจจะเป็นเหตุผลเฉพาะ จากเหตุผลเพียงหนึ่งประการหรือมากกว่าจำนวนเหตุผลหรือปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการกระทำนั้น 10 ประการ ที่กล่าวมา

6) อาจจะมีเหตุผลสองหรือสามประการเหตุผลทั้ง 10 ประการ หรืออาจจะไม่มีเลยที่จะมีอิทธิพลต่อการตัดสินใจในทุกโอกาส

7) กลุ่มของปัจจัยหรือเหตุผลที่มีอิทธิพลต่อการกระทำทางสังคมนั้นย่อมจะมีการเปลี่ยนแปลงได้

8) ผู้กระทำผู้ตัดสินใจสามารถจะเลือกทางเลือก โดยเฉพาะ ซึ่งแตกต่างกันออกไปในด้านบุคคลแต่ละคน

9) สำหรับกรณีเฉพาะอย่างภายใต้การกระทำทางสังคม จะมีบ่อยครั้งที่จะมีทางเลือกสองหรือสามทางเพื่อที่จะสนองตอบต่อสถานการณ์นั้น ๆ

10) เหตุผลที่ตัดสินใจสามารถที่จะมองเห็นได้จากทางเลือกที่ถูกเลือกแล้ว

6.2) ทฤษฎีปัจจัยจูงใจ ปัจจัยบำบัด

เฮิร์ทซ์เบิร์ก, แมนเนอร์ และ ซินเดอร์แมน (Herzberg, Mansner and Synderman, 1959 : 85 - 90) ได้ศึกษาค้นคว้าเพิ่มเติมจากทฤษฎีลำดับขั้นตอนความต้องการและได้เสนอแนวคิดว่าการแยกปัจจัยสองอย่างที่เกี่ยวกับแรงจูงใจออกจากกัน ซึ่งเฮิร์ทซ์เบิร์กเรียกว่า ปัจจัยบำบัด (Hygiene Factors) กับปัจจัยจูงใจ (Motivation Factors) ได้มีสมมติฐานว่า การได้รับการตอบสนองความต้องการบางอย่างนั้นเป็นแต่เพียงช่วยป้องกันการร้องเรียนหรือลดความไม่พึงพอใจบางอย่าง แต่ไม่จำเป็นว่าจะมีการเพิ่มความพยายามที่จะตั้งใจทำงานให้ได้ผลสูงสุด แต่ขณะเดียวกันเฮิร์ทซ์เบิร์กเชื่อว่า การได้รับการตอบสนองความต้องการบางอย่างจะเป็นการช่วยเพิ่มสลับแรงจูงใจในการทำงานและสิ่งนี้ คือ ปัจจัยจูงใจที่แท้จริง

เฮิร์ทซ์เบิร์ก ได้แยกปัจจัยดังกล่าวออกเป็น 2 ชนิด คือ

1) ปัจจัยที่เรียกว่า "ปัจจัยจูงใจ" เท่านั้นที่จะนำไปสู่ความพึงพอใจในงานที่แท้จริง

2) ตัวงานนั่นเอง ที่เป็นสิ่งจูงใจคนได้สำคัญยิ่งกว่าสภาพแวดล้อมของงาน

3) การให้ความสนใจต่อปัจจัยบำบัด จะสามารถช่วยลดความพอใจที่จะทำงาน แต่ไม่สามารถสร้าง ความพอใจที่แท้จริง

4) ปัจจัยบำบัด เป็นความต้องการที่ไม่มีวันสิ้นสุด มีแต่จะเพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ และไม่สามารถสร้าง ความพึงพอใจที่แท้จริงได้

5) ในทุกระดับ ผู้ปฏิบัติงานจะมีความพึงพอใจอย่างแท้จริง เมื่อเขาเห็นว่างานนั้นมีความหมายและเป็นสิ่งที่ท้าทายสำหรับเขา

6) ผลจากการที่ฝ่ายบริหารละเลยที่จะแยกแยะระหว่าง 2 ปัจจัย 2 อย่างนี้ออกจากกัน คือ การขาดความเข้าใจในปัญหาที่แท้จริงของผู้ปฏิบัติงาน และทำให้เลือกแนวทางการจูงใจไม่ถูกต้อง

7) งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง การศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เป็นประโยชน์ต่อการดำเนินการวิจัยเป็นอย่างมาก ผู้วิจัยจึงได้นำผลการวิจัยทั้งในประเทศและต่างประเทศมากล่าวไว้ ดังนี้

7) งานวิจัยในประเทศ

ในปี พ.ศ. 2521 มณีรัตน์ ลิ้มศรีเชื้อ (2521 : 136-137) ทำการวิจัยเรื่อง "ปัจจัยที่มีผลต่อการปฏิบัติงานของกรรมการพัฒนาหมู่บ้าน" พบว่า กรรมการพัฒนาหมู่บ้านที่มีผลการปฏิบัติงานในระดับสูงจะมีระดับการศึกษาสูงกว่าชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 แต่กรรมการพัฒนาหมู่บ้านที่มีผลการปฏิบัติงานในระดับต่ำจะมีระดับการศึกษาต่ำกว่าชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 และพบว่า การได้รับคำแนะนำสนับสนุนจากเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องมีความสัมพันธ์ในทางบวกกับการปฏิบัติงานของกรรมการพัฒนาหมู่บ้าน

อารยา วัฒนกิจ (2525 : บทคัดย่อ) ได้ทำการวิจัย เรื่อง "ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในกิจกรรม ของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กในชนบท อำเภอคลองหลวง จังหวัดปทุมธานี พบว่าผู้ปกครองที่มีอายุน้อย ระดับการศึกษาสูงจะมีส่วนร่วมในกิจกรรม ของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กน้อย ผู้ปกครองที่มีระดับรายได้สูง มีการติดต่อกับเจ้าหน้าที่ของรัฐบาล มีความรู้ความเข้าใจในวัตถุประสงค์ของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กมาก จะมีส่วนร่วมในกิจกรรมของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก สูงกว่าผู้ที่มีปัจจัยดังกล่าวน้อยกว่า

ในปี พ.ศ. 2526 สมเกียรติ พ่วงทรัพย์ (2526 : บทคัดย่อ) ทำการวิจัยเรื่อง "ปัจจัยที่มีผลกระทบต่อสัมฤทธิภาพในการ ปฏิบัติหน้าที่สืบสวนจับกุมของตำรวจนครบาล" โดยใช้นแบบสอบถามส่ง ไปยังประชากรตัวอย่าง คือ เจ้าหน้าที่ตำรวจผู้มีหน้าที่สืบสวนจับกุมผู้ กระทำผิดกฎหมายในกรุงเทพมหานคร ซึ่งได้แก่สารวัตรสืบสวน สอบสวน สารวัตรใหม่ และรองผู้กำกับ จำนวนทั้งสิ้น 153 คน และได้นำข้อมูล มาวิเคราะห์และศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรต่าง ๆ ด้วยระเบียบ วิธีทางสถิติ คือ ค่าร้อยละ แกมมา Yule's Q และไคสแควร์ โดยให้ระดับความมีนัยสำคัญทางสถิติ .05 เป็นหลัก พบว่า

- 1) ตำรวจที่ได้รับความร่วมมือจากประชาชนมาก จะมี สัมฤทธิภาพในการสืบสวนจับกุมมากกว่าตำรวจที่ได้รับความร่วมมือจาก ประชาชนน้อย
- 2) ตำรวจที่ใช้ประโยชน์ทางวิชาการมากกว่าจะมี สัมฤทธิภาพในการสืบสวนจับกุมมากกว่าตำรวจที่ใช้ประโยชน์ทาง วิชาการน้อย

3) ตำรวจที่ได้รับความร่วมมือจากตำรวจหน่วยอื่นมาก จะมีสัมฤทธิภาพในการสืบสวนจับกุมมากกว่าตำรวจที่ได้รับความร่วมมือจากตำรวจหน่วยอื่นน้อย

4) ตำรวจที่ได้รับการฝึกอบรมแผนใหม่มาก จะมีสัมฤทธิภาพในการสืบสวนจับกุมมากกว่าตำรวจที่ได้รับการฝึกอบรมแผนใหม่น้อย

5) ตำรวจที่ได้รับการสนับสนุนด้านการทำงานมาก จะมีสัมฤทธิภาพในการสืบสวนจับกุมมากกว่าตำรวจที่ได้รับการสนับสนุนด้านการทำงานน้อย

6) ตำรวจผู้ปฏิบัติมีความก้าวหน้าในการทำงานมากจะมีสัมฤทธิภาพในการสืบสวนจับกุมมากกว่าตำรวจผู้ปฏิบัติมีความก้าวหน้า น้อย

7) ตำรวจผู้ปฏิบัติมีประสบการณ์ในการทำงานมาก จะมีสัมฤทธิภาพในการสืบสวนจับกุมมากกว่าตำรวจผู้ปฏิบัติที่มีประสบการณ์ ในการทำงานน้อย

พิเชษฐ เวชพันธ์ (2528 : บทคัดย่อ) ทำการวิจัยเรื่อง "ปัจจัยที่มีผลกระทบต่อสัมฤทธิผลในการปฏิบัติหน้าที่ด้านการป้องกันปราบปรามอาชญากรรมของเจ้าหน้าที่ตำรวจ ศึกษาเฉพาะกรณีข้าราชการตำรวจภูธรจังหวัดสุพรรณบุรี" โดยใช้ประชากร คือ ข้าราชการตำรวจภูธรจังหวัดสุพรรณบุรี ในสถานีดำรวจภูธร อำเภอทุกอำเภอ และสถานีดำรวจภูธรกิ่งอำเภอ ตั้งแต่ระดับสารวัตรใหญ่ ลงมาถึงพลตำรวจ จำนวน 215 คน สถิติที่ใช้ในการวิจัย คือร้อยละ ไคสแควร์ ยูลด์คิว ผลการวิจัยพบว่า

1) ตำรวจที่ได้รับความร่วมมือจากตำรวจหน่วยเดียวกัน
แตกต่างกัน มีผลทำให้สัมฤทธิ์ผลในการปฏิบัติหน้าที่ด้านการป้องกัน
ปราบปรามอาชญากรรมของตำรวจแตกต่างกัน ซึ่งเป็นการยอมรับ
สมมติฐาน

2) ตำรวจที่ได้รับความร่วมมือจากประชาชนแตกต่างกัน
มีผลทำให้สัมฤทธิ์ผลในการปฏิบัติหน้าที่ด้านการป้องกันปราบปราม
อาชญากรรมของตำรวจแตกต่างกัน ซึ่งเป็นการยอมรับสมมติฐาน

สรารุช กองสุกชีใจ (2533 : บทคัดย่อ) ได้ทำการวิจัย
เรื่อง "ปัจจัยที่มีผลต่อการใช้สื่อการสอนของอาจารย์ผู้สอนในกลุ่ม
โรงเรียนมัธยมศึกษา จังหวัดสุพรรณบุรี" กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย
คือ อาจารย์ผู้สอนในกลุ่มโรงเรียนมัธยมศึกษาจังหวัดสุพรรณบุรี
จำนวน 235 คน วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ค่าสถิติ ร้อยละ ค่ามัธยิม
เลขคณิต และค่าไคสแควร์ ผลการวิจัย พบว่า ปัจจัยที่มีผลต่อการ
ใช้สื่อการสอนของอาจารย์ผู้สอน พบว่า เพศของอาจารย์ผู้สอนมีความ
สัมพันธ์กับการใช้สื่อการสอนต่อไปนี้ คือ ประเภทสิ่งพิมพ์ คือ หนังสือ
อ่านประกอบ และนิตยสารประเภทฉายได้ คือ เครื่องฉายภาพข้าม
ศีรษะและภาพยนตร์ อายุของอาจารย์ผู้สอนมีความสัมพันธ์กับการใช้
สื่อการสอนประเภทเครื่องเสียง คือ ไมโครโฟน วุฒิกทางการศึกษา
ของอาจารย์ผู้สอนมีความสัมพันธ์กับการใช้สื่อการสอนประเภทสิ่งพิมพ์
สื่อนิตยสาร ประเภทฉายได้ คือ ภาพยนตร์ ประเภทฉายไม่ได้
ได้แก่ ภาพการ์ตูน กระเป๋าหนัง และของจริง ประเภทเครื่องเสียง
คือไมโครโฟน ประเภทกิจกรรม คือ การสาธิต การแสดงบทบาท
สมมติ และการทัศนศึกษานอกสถานที่ ความรู้เกี่ยวกับสื่อการสอนของ
อาจารย์ผู้สอนมีความสัมพันธ์กับการใช้สื่อการสอนทุกประเภทที่ทำการ

ศึกษา จากการทดสอบทางสถิติพบว่า ปัจจัยดังกล่าวมีผลต่อการใช้สื่อ การสอนของอาจารย์ผู้สอนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ในปี พ.ศ. 2533 อุดุทธ์ แสงสิงแก้ว (2533 : บทคัดย่อ) ได้ทำการวิจัยเรื่อง "ปัจจัยบางประการที่ส่งผลกระทบต่อขวัญในการปฏิบัติงานของผู้บังคับกองร้อยตำรวจตระเวนชายแดน" กลุ่มประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือนายตำรวจชั้นสัญญาบัตรที่ดำรงตำแหน่งผู้บังคับกองร้อยตำรวจตระเวนชายแดน (กองร้อยปฏิบัติการ) จำนวน 64 กองร้อย ตำรวจตระเวนชายแดน ทำการเก็บข้อมูล โดยให้แบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น มีแบบสอบถามส่งกลับเป็นข้อมูล ในการวิจัยครั้งนี้ จำนวน 60 นาย คิดเป็นร้อยละ 93.75 การวิเคราะห์ข้อมูลวิจัยใช้เครื่องคอมพิวเตอร์ โดยโปรแกรมสำเร็จรูป SPSS (Statistical Package for The Social Sciences) สถิติที่ใช้ คือ ค่าร้อยละ ค่ามัธยิมเลขคณิต ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าสัมประสิทธิ์ความเชื่อมั่นของครอนบัต ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน และการวิเคราะห์ถดถอยแบบพหุคูณ ผลการวิจัย พบว่า ความสัมพันธ์กับผู้บังคับบัญชา ความสัมพันธ์กับเพื่อนร่วมงานและระดับ การฝึกอบรมมีอิทธิพลต่อขวัญในการปฏิบัติงานของผู้บังคับบัญชา กองร้อยตำรวจตระเวนชายแดน

แพทญา แก้วพวง (2533 : บทคัดย่อ) ได้ทำการศึกษา วิจัยเรื่อง "ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการหมู่บ้าน ในการบริหารงานพัฒนาท้องถิ่น ศึกษาเฉพาะกรณีอำเภอไชโย จังหวัด อ่างทอง ประชากรที่ใช้ในการศึกษา คือ กรรมการหมู่บ้านทั้งหมด จำนวน 408 คน ของอำเภอไชโย จังหวัดอ่างทอง การเก็บข้อมูลใช้

แบบสอบถามโดยผู้วิจัยเก็บข้อมูลด้วยตัวเองแล้ว นำข้อมูลทั้งหมดมาประมวลผลด้วยเครื่องคอมพิวเตอร์ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน ผลการวิจัยสรุปได้ดังนี้ คือ

1) ไม่พบว่า กรรมการหมู่บ้านที่มีอายุมากจะมีส่วนร่วมในการบริหารงานพัฒนาท้องถิ่นมากกว่ากรรมการหมู่บ้านที่มีอายุน้อย อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ อันเป็นการปฏิเสธสมมติฐาน

2) พบว่า กรรมการหมู่บ้านที่มีระดับการศึกษาสูงจะมีส่วนร่วมในการบริหารงานพัฒนาท้องถิ่นมากกว่ากรรมการหมู่บ้านที่มีระดับการศึกษาต่ำ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติอันเป็นการยอมรับสมมติฐาน

3) พบว่ากรรมการหมู่บ้านโดยการเลือกตั้งจะมีส่วนร่วมในการบริหารงานพัฒนาท้องถิ่นมากกว่ากรรมการหมู่บ้าน โดยตำแหน่งอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ อันเป็นการยอมรับสมมติฐาน

4) พบว่า กรรมการหมู่บ้านที่มีการติดต่อกับเจ้าหน้าที่มาก จะมีส่วนร่วมในการบริหารงานพัฒนาท้องถิ่นมากกว่ากรรมการหมู่บ้านที่มีการติดต่อกับเจ้าหน้าที่น้อย อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติอันเป็นการยอมรับสมมติฐาน

5) พบว่า กรรมการหมู่บ้านที่มีมาตรฐานการดำรงชีพสูง จะมีส่วนร่วมในการบริหารงานพัฒนาท้องถิ่นมากกว่ากรรมการหมู่บ้านที่มีมาตรฐานในการดำรงชีพต่ำ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติอันเป็นการยอมรับสมมติฐาน

6) พบว่ากรรมการหมู่บ้านที่เป็นสมาชิกกลุ่มทางสังคมมาก จะมีส่วนร่วมในการบริหารงานพัฒนาท้องถิ่นมากกว่ากรรมการหมู่บ้านที่เป็นสมาชิกกลุ่มทางสังคมน้อย อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติอันเป็นการยอมรับสมมติฐาน

7) พบว่า กรรมการหมู่บ้านที่มีความรู้ความเข้าใจในเรื่องการดำเนินงานของกรรมการหมู่บ้านมาก จะมีส่วนร่วมในการบริหารงานพัฒนาท้องถิ่นมากกว่ากรรมการหมู่บ้านที่มีความรู้ความเข้าใจในเรื่องการดำเนินงานของกรรมการหมู่บ้านน้อย อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ อันเป็นการยอมรับสมมติฐาน

ในปี พ.ศ. 2532 กรมการพัฒนาชุมชน, กองวิจัยและประเมินผล (2532 : บทคัดย่อ) ทำการวิจัยเรื่อง "ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการปฏิบัติตามบทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการพัฒนาสตรี ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้คือคณะกรรมการพัฒนาสตรีระดับตำบล ใน 4 ภูมิภาคกลาง ในความรับผิดชอบของศูนย์ช่วยเหลือทางวิชาการพัฒนาชุมชน เขตที่ 2 คือ จังหวัดปราจีนบุรี จังหวัดชลบุรี จังหวัดระยอง และจังหวัดจันทบุรี รวมจำนวนคณะกรรมการพัฒนาสตรี ทั้งสิ้น 269 คน พบว่า

1) คณะกรรมการพัฒนาสตรี ที่มีอายุสูงจะปฏิบัติตามบทบาทหน้าที่ได้ดีกว่า คณะกรรมการพัฒนาสตรีที่มีอายุน้อย ปรากฏว่าเป็นไปตามสมมติฐาน

2) คณะกรรมการพัฒนาสตรีที่มีฐานะทางเศรษฐกิจสูงจะปฏิบัติตามบทบาทหน้าที่ได้ดีกว่า คณะกรรมการพัฒนาสตรีที่มีฐานะทางเศรษฐกิจต่ำ ปรากฏว่าเป็นไปตามสมมติฐาน

3) คณะกรรมการพัฒนาสตรี ที่ได้รับการอบรมที่แรงมาก ครั้งจะปฏิบัติตามบทบาทหน้าที่ได้ดีกว่า คณะกรรมการพัฒนาสตรีที่ได้รับการอบรมที่แรงน้อยครั้ง ปรากฏว่าเป็นไปตามสมมติฐาน

4) คณะกรรมการพัฒนาสตรีที่ได้รับการสนับสนุนจากเจ้าหน้าที่มากครั้งจะปฏิบัติตามบทบาทหน้าที่ได้ดีว่า คณะกรรมการพัฒนาสตรีที่ได้รับการสนับสนุนจากชุมชนน้อยลง ปรากฏว่าเป็นไปตามสมมติฐาน

5) คณะกรรมการพัฒนาสตรีที่ได้รับการสนับสนุนจากชุมชนมากครั้ง จะปฏิบัติตามบทบาทหน้าที่ได้ดีกว่าคณะกรรมการพัฒนาสตรีที่ได้รับการสนับสนุนจากชุมชนน้อยลง ปรากฏว่าเป็นไปตามสมมติฐาน

6) คณะกรรมการพัฒนาสตรี ที่ได้รับข่าวสารจากภายนอกมากจะปฏิบัติตามบทบาทหน้าที่ได้ดีกว่า คณะกรรมการพัฒนาสตรีที่ได้รับข่าวสารน้อย ปรากฏว่าเป็นไปตามสมมติฐาน

7) คณะกรรมการพัฒนาสตรีที่มีความเข้าใจในงานพัฒนาชุมชนมากจะปฏิบัติตามบทบาทหน้าที่ได้ดีกว่าคณะกรรมการพัฒนาสตรีที่มีความเข้าใจในงานพัฒนาชุมชนน้อย ปรากฏว่าไม่เป็นไปตามสมมติฐาน

8) คณะกรรมการพัฒนาสตรีที่มีความเข้าใจบทบาทหน้าที่มาก จะปฏิบัติตามบทบาทหน้าที่ได้ดีกว่าคณะกรรมการพัฒนาสตรี ที่มีความเข้าใจบทบาทหน้าที่น้อย ปรากฏว่าเป็นไปตามสมมติฐาน

9) คณะกรรมการพัฒนาสตรีที่คาดหวังผลประโยชน์มากจะปฏิบัติตามบทบาทหน้าที่ได้ดีกว่า คณะกรรมการพัฒนาสตรี ที่คาดหวังประโยชน์น้อย ปรากฏว่าเป็นไปตามสมมติฐาน

ในปี พ.ศ. 2532 กรมการพัฒนาชุมชน, กองวิจัยและประเมินผล (2532 : บทคัดย่อ) ทำการวิจัยเรื่อง "ปัจจัยที่มีผลต่อการปฏิบัติงานของผู้นำอาสาพัฒนาชุมชน" ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ ผู้นำอาสาพัฒนาชุมชนในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือ 6 จังหวัด คือ จังหวัดสกลนคร หนองคาย เลข บุรีรัมย์ ร้อยเอ็ด และสุรินทร์ รวมทั้งสิ้น 317 คน พบว่า

1) ผู้นำอาสาพัฒนาชุมชนที่มีอายุสูงจะปฏิบัติงานตามบทบาทของผู้นำอาสาพัฒนาชุมชนได้ดีกว่าผู้นำอาสาพัฒนาชุมชนที่มีอายุต่ำกว่า ปรากฏว่าเป็นไปตามสมมติฐาน

2) ผู้นำอาสาพัฒนาชุมชนที่มีระดับรายได้สูง จะปฏิบัติงานตามบทบาทของผู้นำอาสาพัฒนาชุมชนได้ดีกว่าผู้นำอาสาพัฒนาชุมชนที่มีระดับรายได้ต่ำ ปรากฏว่าเป็นไปตามสมมติฐาน

3) ผู้นำอาสาพัฒนาชุมชนที่ได้รับการสนับสนุนจากเจ้าหน้าที่มาก จะปฏิบัติงานตามบทบาทของอาสาพัฒนาชุมชนได้ดีกว่าผู้นำอาสาพัฒนาชุมชนที่ได้รับการสนับสนุนจากเจ้าหน้าที่น้อย ปรากฏว่าเป็นไปตามสมมติฐาน

4) ผู้นำอาสาพัฒนาชุมชนที่ได้รับการสนับสนุนจากผู้นำชุมชนมาก จะปฏิบัติงานตามบทบาทของผู้นำอาสาพัฒนาชุมชนได้ดีกว่าผู้นำอาสาพัฒนาชุมชนที่ได้รับการสนับสนุนจากผู้นำชุมชนน้อย ปรากฏว่าเป็นไปตามสมมติฐาน

5) ผู้นำอาสาพัฒนาชุมชนที่มีการติดตามข่าวสารการพัฒนามากจะปฏิบัติงานตามบทบาทของผู้นำอาสาพัฒนาชุมชนได้ดีกว่าผู้นำอาสาพัฒนาชุมชนที่มีมากติดตามข่าวสารการพัฒนาน้อย ปรากฏว่าเป็นไปตามสมมติฐาน

6) ผู้นำอาสาพัฒนาชุมชนที่มีความรู้ความเข้าใจในงานพัฒนาชุมชนมากจะปฏิบัติงานตามบทบาทของผู้นำอาสาพัฒนาชุมชนได้ดีกว่าผู้นำอาสาพัฒนาชุมชนที่มีความรู้ความเข้าใจในงานพัฒนาชุมชนน้อย ปรากฏว่าเป็นไปตามสมมติฐาน

7) ผู้นำอาสาพัฒนาชุมชนที่มีความรู้ความเข้าใจในบทบาทหน้าที่ของตนเองมาก จะปฏิบัติงานตามบทบาทของผู้นำอาสาพัฒนาชุมชนได้ดีกว่าผู้นำอาสาพัฒนาชุมชนที่มีความรู้ความเข้าใจในบทบาทหน้าที่ของตนเองน้อย ปรากฏว่าเป็นไปตามสมมติฐาน

8) ผู้นำอาสาพัฒนาชุมชนที่มีโอกาสแสดงความสามารถในการปฏิบัติงานได้มาก จะปฏิบัติงานตามบทบาทของผู้นำอาสาพัฒนาชุมชนได้ดีกว่าผู้นำอาสาพัฒนาชุมชนที่มีโอกาสแสดงความสามารถในการปฏิบัติงานได้น้อย ปรากฏว่าเป็นไปตามสมมติฐาน

9) ผู้นำอาสาพัฒนาชุมชนที่ทราบว่ามีค่าตอบแทนในการปฏิบัติงานจะปฏิบัติงานได้ดีกว่างานผู้นำอาสาพัฒนาชุมชนที่ไม่ทราบว่ามีค่าตอบแทนในการปฏิบัติงาน ปรากฏว่าเป็นไปตามสมมติฐาน

อนุศักดิ์ โภกผลศาสตร์ (2533 : บทคัดย่อ) ได้ทำการวิจัยเรื่อง "ปัจจัยบางประการที่ส่งผลกระทบต่อความพึงพอใจในการปฏิบัติงานของข้าราชการตำรวจระดับรองสารวัตรในกองตรวจคนเข้าเมือง" ประชากรที่ใช้ในการศึกษา คือ ข้าราชการตำรวจระดับรองสารวัตรในกองตรวจคนเข้าเมือง (ส่วนกลาง) จำนวน 132 คน ใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล และวิเคราะห์ข้อมูล โดยใช้สถิติร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าไคสแควร์ ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ถดถอยพหุคูณแบบขั้นตอน ค่า Cramer's V และค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน ผลการศึกษา พบว่า ระยะเวลาการดำรงตำแหน่งปัจจุบัน ระยะเวลาการปฏิบัติหน้าที่แต่ละวัน ลักษณะงานและความสามารถในการใช้ภาษาอังกฤษมีอิทธิพลต่อความพึงพอใจในการปฏิบัติงาน และพบว่า आयुมิใช่ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความพึงพอใจในการปฏิบัติงานของข้าราชการตำรวจระดับรองสารวัตรในกองตรวจคนเข้าเมือง (ส่วนกลาง)

ในปี พ.ศ. 2533 ประทีป ปิยะกัตตศรี (2533 : บทคัดย่อ) ได้ทำการวิจัยเรื่อง "ปัจจัยที่มีส่วนส่งเสริมต่อการปฏิบัติหน้าที่สืบสวนจับกุมผู้กระทำผิดของเจ้าหน้าที่ตำรวจชั้นประทวนในสถานีตำรวจภูธรสังกัดกองบัญชาการตำรวจภูธร 2" กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้

คือ เจ้าหน้าที่ตำรวจชั้นประทวนที่ปฏิบัติหน้าที่ด้านสืบสวนในสถาน
ตำรวจภูธรต่าง ๆ สังกัดกองบัญชาการตำรวจภูธร 2 จำนวน 344 ราย
โดยมีเครื่องมือในการเก็บข้อมูล คือ แบบสอบถาม โดยใช้ค่าสถิติ
ได้แก่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย t-test และค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบ
เพียร์สัน ผลการวิจัย พบว่า

1) เจ้าหน้าที่ตำรวจชั้นประทวนที่มีประสบการณ์ในการ
ปฏิบัติหน้าที่สืบสวนมากกว่า จะมีผลการปฏิบัติหน้าที่สืบสวนจับกุมผู้
กระทำผิดได้ดีกว่าเจ้าหน้าที่ตำรวจที่มีประสบการณ์ในการปฏิบัติหน้าที่น้อย

2) เจ้าหน้าที่ตำรวจที่ได้รับการฝึกอบรมด้านสืบสวนมา
มากกว่า จะมีผลการปฏิบัติหน้าที่สืบสวนจับกุมผู้กระทำผิดได้ดีกว่า
เจ้าหน้าที่ตำรวจที่ได้รับการฝึกอบรมด้านสืบสวนมาน้อย

3) เจ้าหน้าที่ตำรวจชั้นประทวนที่มองเห็นโอกาสที่จะได้
รับความก้าวหน้าในการปฏิบัติหน้าที่มากกว่า จะมีผลการปฏิบัติหน้าที่
ได้ดีกว่าเจ้าหน้าที่ตำรวจที่เห็นว่าตนเองมีโอกาสน้อยในการปฏิบัติ
หน้าที่น้อย

4) มีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติระหว่างการใช้
ประโยชน์จากวิชาการตำรวจในการปฏิบัติหน้าที่สืบสวน ภาวะผู้นำ
ของผู้บังคับบัญชาในการปฏิบัติหน้าที่สืบสวน การได้รับการสนับสนุนใน
ด้านต่าง ๆ ในการปฏิบัติหน้าที่สืบสวนและได้รับความร่วมมือจาก
ประชาชนในการปฏิบัติหน้าที่สืบสวน กับผลการปฏิบัติหน้าที่สืบสวน
จับกุมผู้กระทำผิด

เอื้ออารี แจ่มผล (2533 : บทคัดย่อ) ทำการศึกษาวิจัย
เรื่อง "ปัจจัยที่มีผลต่อคุณภาพชีวิตของวัยรุ่นตอนต้น" การวิจัยครั้งนี้
มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อคุณภาพชีวิตของนักเรียนวัยรุ่น
ตอนต้น ทั้งชายและหญิงที่กำลังศึกษาอยู่ในชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ในท้องที่

การศึกษา 3 เขตการปกครอง พญาไท บางเขนและกรุงเทพมหานคร จำนวน 240 คน เก็บข้อมูลโดยใช้แบบสอบถาม สถิติที่ใช้ คือ ค่าร้อยละ ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เพียร์สัน โปรดัคโมเมนต์ และการวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณ ผลการวิจัย พบว่า อิทธิพลของเพื่อนและวิธีการอบรมเลี้ยงดูของครอบครัวมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับระดับความมีคุณภาพชีวิตของวัยรุ่นตอนต้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และ .05 ตามลำดับ ส่วนความสัมพันธ์ในครอบครัว อิทธิพลของโรงเรียน และอิทธิพลของชุมชนบริเวณที่อยู่อาศัยมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับระดับความมีคุณภาพชีวิตของวัยรุ่นตอนต้น อย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

8. งานวิจัยต่างประเทศ

คัฟแมน (Kaufman, 1949 : 301) กล่าวว่า อายุเพศ การศึกษา ขนาดของครอบครัว อาชีพ รายได้ และความยาวนานในการอาศัยอยู่ในท้องถิ่น มีความสัมพันธ์กับระดับการมีส่วนร่วมของประชาชน

ในปี พ.ศ. 1951 เฮย์ (Hay, 1951 : 127) กล่าวว่า การที่บุคคลมีส่วนร่วมทางสังคมนั้น มีปัจจัยที่เกี่ยวข้อง คือ สถานภาพทางสังคม สถานภาพทางเศรษฐกิจ สถานภาพทางอาชีพ และที่อยู่อาศัย โดยบุคคลที่มีสถานภาพทางเศรษฐกิจต่ำจะเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ ของชุมชนน้อยกว่าบุคคลที่มีสถานภาพทางเศรษฐกิจสังคมสูง

บราวน์ (Brown, 1953 : 561) กล่าวว่า ผู้เข้าร่วมกิจกรรมทางสังคมอย่างแข็งขันและไม่แข็งขัน มักจะมีฐานะแตกต่างกันออกไป และมีโนสภาพสำคัญที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมของประเพณีการ

รวมตัว แนวความคิดที่เขาถูกคาดหวังให้เข้าร่วมในกิจกรรมบางอย่าง บุคคลที่มีสถานภาพทางสังคมสูง (การศึกษา อาชีพ รายได้สูง) มักจะเข้าร่วมกิจกรรมอย่างแข็งขันมากกว่าคนที่มีสถานภาพทางสังคมต่ำ

ในปี ค.ศ. 1967 เฮิร์ชเชอร์ (Houser, 1967 : 70-76) ได้ทำการศึกษาความต้องการของคนงาน (Unskilled-Labour) ในองค์การธุรกิจแห่งหนึ่ง เขาพบว่า คนงานเหล่านี้ ต้องการความช่วยเหลือในสิ่งจำเป็นพื้นฐาน (Basic Needs) เป็นอันดับแรก รองลงมา ได้แก่ การให้กำลังใจในการทำงาน เช่น การให้ค่าปรึกษา แนะนำเกี่ยวกับวิธีการทำงานที่ดีและให้ความสำคัญแก่ค่าจ้างในองค์เป็นอันดับที่ 21 เท่านั้น

เฮิร์ทซ์เบิร์ก (Herzberg, 1969 : 147) นักจิตวิทยา ได้ทำการศึกษาวิจัยทัศนคติของบุคคลในเรื่องที่เกี่ยวกับงานโดยทำการสัมภาษณ์ผู้มีอาชีพทางการบัญชีและวิศวกรในเมือง จำนวน 200 คน ด้วยคำถามที่ว่า "ท่านอยากทำงานในภาวะใด" และ "ท่านรู้สึกไม่ชอบทำงานในภาวะใด" ผลการวิเคราะห์ปรากฏว่าสิ่งที่ทำให้บุคคลรู้สึกอยากทำงานนั้น สาเหตุเนื่องมาจากเนื้อหาของตนเอง (Job Content) ส่วนสิ่งที่ทำให้บุคคลรู้สึกไม่ชอบทำงานนั้น สาเหตุเนื่องมาจากสิ่งแวดล้อม (Surrounding of Periphera : Aspecta) พร้อมนี้เขาได้แยกปัจจัยที่เกี่ยวกับตัวงานที่เขาอ้างว่า เป็นสิ่งที่ทำให้บุคคลพอใจในงานว่าประกอบด้วย

- 1) การที่สามารถทำงานได้บรรลุผลสำเร็จ
- 2) การที่ได้รับยกย่องนับถือเมื่อทำงานสำเร็จ
- 3) ลักษณะเนื้อหาของงานนั้นเป็นสิ่งที่น่าสนใจ
- 4) การที่ได้มีความรับผิดชอบมากขึ้น
- 5) ความก้าวหน้าในการทำงาน
- 6) การที่ได้มีโอกาสพัฒนาความรู้ ความสามารถในการทำงาน

ส่วนปัจจัยที่เกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมของงานที่เป็นสิ่งซึ่งทำให้เกิดความไม่พึงพอใจ ประกอบด้วย

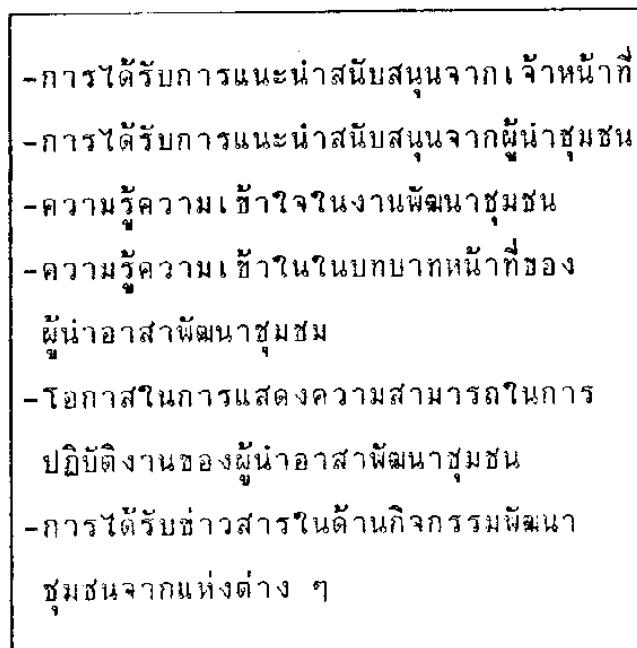
- 1) นโยบายและการบริหารงานขององค์การ (Policy and Administration)
- 2) การควบคุมบังคับบัญชา (Supervision)
- 3) สภาพการทำงาน (Work Condition)
- 4) ความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลทุกระดับในหน่วยงาน (Relation with peer Supervisor and Subordinate)
- 5) ค่าตอบแทน (Salary)
- 6) สถานภาพ (Status)
- 7) การกระทบกระเทือนต่อชีวิตส่วนตัว (Personal life)
- 8) ความปลอดภัย (Security)

ในปี ค.ศ. 1969 โรเจอร์ และ เรนนิ่ง (Roger and Srenning, 1969 : 227) ทำการวิจัยบุคลิกลักษณะผู้นำท้องถิ่นในประเทศโคลัมเบีย โดยใช้วิธีการทางสังคมมิติหาผู้นำ แล้วศึกษาลักษณะของผู้นำเหล่านี้โดยเปรียบเทียบกับลักษณะของผู้ที่มีใช้ผู้นำ ปรากฏผลว่าผู้นำมีการศึกษาสูงกว่า มีระดับการอ่านออกเขียนได้สูงกว่า มีกิจกรรมทางการเกษตรที่ใหญ่กว่า มีความสนใจรับสิ่งใหม่ทางด้านกิจกรรมเกษตรและบ้านเรือนมีสถานภาพทางสังคมสูง มีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ มีการใช้เครื่องมือสื่อสารมากกว่ามีความกระตือรือร้น มีความสามารถรับรู้เรื่องราวที่เกี่ยวกับการปกครอง และการเมืองได้ดี นอกจากนั้น ผู้วิจัยได้เปรียบเทียบผู้นำจากหมู่บ้านสองประเภท คือ หมู่บ้านชนบทสมัยใหม่กับหมู่บ้านชนบทล้าหลัง พบข้อแตกต่าง คือ ผู้นำที่มีอายุน้อยในหมู่บ้านชนบท สมัยใหม่มีความกระตือรือร้นที่จะติดต่อกับภายนอกหมู่บ้านและยอมรับวิทยาการใหม่ ๆ มากกว่าผู้นำและผู้ที่มีใช้ผู้นำที่อยู่หมู่บ้านชนบทล้าหลัง

เมื่อพิจารณาจากแนวคิดทฤษฎีและผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องดังกล่าวข้างต้นแล้วจะพบว่า การที่บุคคลหนึ่งบุคคลใดจะปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่ให้มีประสิทธิภาพเกิดประโยชน์สูงสุดต่อองค์กรได้นั้นขึ้นอยู่กับปัจจัยหลายประการด้วยกัน เช่น ปัจจัยทางด้านสถานภาพทางสังคมและเศรษฐกิจ ปัจจัยด้านจิตวิทยา ปัจจัยด้านการได้รับการสนับสนุน ฯลฯ แต่การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยสนใจศึกษาที่เกี่ยวข้องและสอดคล้องกับการปฏิบัติงานของผู้อาสาพัฒนาชุมชน โดยทั่วไปซึ่งได้แก่ปัจจัยด้านการได้รับการสนับสนุนและปัจจัยทางด้านจิตวิทยาสังคม ดังปรากฏตามแผนภูมิ 2

แผนภูมิ 2 กรอบแนวความคิดในการวิจัย

ตัวแปรอิสระ

ตัวแปรตาม

<p>การปฏิบัติงานตาม บทบาทหน้าที่ของ ผู้นำอาสาพัฒนาชุมชน</p>

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ที่สำคัญดังนี้

- 1) เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่ของผู้นำอาสาพัฒนาชุมชน อันได้แก่ การได้รับการแนะนำสนับสนุนจากเจ้าหน้าที่ การได้รับการแนะนำสนับสนุนจากผู้นำชุมชน ความรู้ความเข้าใจในงานพัฒนาชุมชน ความรู้ความเข้าใจในบทบาทหน้าที่ของผู้นำอาสาพัฒนาชุมชน โอกาสในการแสดงความสามารถในการปฏิบัติงานของผู้นำอาสาพัฒนาชุมชน การได้รับข่าวสารในด้านกิจกรรม พัฒนาชุมชนจากแหล่งต่าง ๆ
- 2) เพื่อค้นหาตัวพยากรณ์ที่ดีในการพยากรณ์การปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่ของผู้นำอาสาพัฒนาชุมชน
- 3) เพื่อสร้างสมการพยากรณ์การปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่ของผู้นำอาสาพัฒนาชุมชน

สมมติฐานการวิจัย

จากการศึกษาเอกสาร ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง จึงนำมาเป็นสมมติฐาน ดังนี้

- 1) ปัจจัยแต่ละด้านต่อไปนี้ มีความสัมพันธ์ทางบวกกับการปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่ของผู้นำอาสาพัฒนาชุมชน
 - 1.1) การได้รับการแนะนำสนับสนุนจากเจ้าหน้าที่
 - 1.2) การได้รับการแนะนำสนับสนุนจากผู้นำชุมชน
 - 1.3) ความรู้ความเข้าใจในงานพัฒนาชุมชน
 - 1.4) ความรู้ความเข้าใจในบทบาทหน้าที่ของผู้นำอาสาพัฒนาชุมชน

1.5) โอกาสในการแสดงความสามารถในการปฏิบัติงาน
ของผู้นำอาสาพัฒนาชุมชน

1.6) การได้รับข่าวสารในด้านกิจกรรมพัฒนาชุมชนจากแหล่ง
ต่าง ๆ

2) ตัวพยากรณ์ที่ดีในการพยากรณ์การปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่
ของผู้นำอาสาพัฒนาชุมชน ได้แก่ การได้รับการแนะนำสนับสนุนจาก
เจ้าหน้าที่ การได้รับการแนะนำสนับสนุนจากผู้นำชุมชน ความรู้ความ
เข้าใจในงานพัฒนาชุมชน ความรู้ความเข้าใจในบทบาทหน้าที่ของ
ผู้นำอาสาพัฒนาชุมชน โอกาสในการแสดงความสามารถในการ
ปฏิบัติงานของผู้นำอาสาพัฒนาชุมชน การได้รับข่าวสารในด้านกิจกรรม
พัฒนาชุมชนจากแหล่งต่าง ๆ

ความสำคัญและประโยชน์ของการวิจัย

- 1) ผลจากการศึกษาทำให้ทราบปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการปฏิบัติงาน
ตามบทบาทหน้าที่ของผู้นำอาสาพัฒนาชุมชน
- 2) ผลจากการศึกษา ทำให้ทราบถึงความรู้ความเข้าใจของ
ผู้นำอาสาพัฒนาชุมชนต่อบทบาทหน้าที่ของผู้นำอาสาพัฒนาชุมชน
- 3) เพื่อจะได้ เป็นแนวทางในการปรับปรุงแก้ไขการปฏิบัติงานของ
ผู้นำอาสาพัฒนาชุมชนให้ถูกต้อง ตามหลักเกณฑ์และมีประสิทธิภาพต่อไป
- 4) ผลจากการศึกษาจะเป็นประโยชน์ต่อการศึกษาและวิจัยในส่วนที่
เกี่ยวข้องต่อไป

ขอบเขตของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ มีขอบเขตของการศึกษาดังนี้

1) ประชากรที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ คือ ผู้นำอาสาพัฒนาชุมชนที่ปฏิบัติงานอยู่ใน 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ ซึ่งอยู่ในความรับผิดชอบของศูนย์ช่วยเหลือทางวิชาการพัฒนาชุมชนเขตที่ 9 รวม 3 จังหวัด คือ ยะลา ปัตตานี และนราธิวาส ในปีงบประมาณ 2534 จำนวนประชากรทั้งสิ้น 472 คน

2) กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ ผู้นำอาสาพัฒนาชุมชนที่ปฏิบัติงานอยู่ใน 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ ซึ่งอยู่ในความรับผิดชอบของศูนย์ช่วยเหลือทางวิชาการพัฒนาชุมชนเขตที่ 9 รวม 3 จังหวัด คือ ยะลา ปัตตานี และนราธิวาส ในปีงบประมาณ 2534 จำนวน 217 คน โดยใช้วิธีการสุ่มแบบมีระบบ (Systematic Sampling)

3) ตัวแปรในการวิจัย ตัวแปรที่ใช้ในการวิจัย แบ่งออกเป็น

3.1) ตัวแปรอิสระ (Independent Variable) ได้แก่ การได้รับการแนะนำสนับสนุนจากเจ้าหน้าที่ การได้รับการแนะนำสนับสนุนจากผู้นำชุมชน ความรู้ความเข้าใจในงานพัฒนาชุมชน ความรู้ความเข้าใจในบทบาทหน้าที่ของผู้นำอาสาพัฒนาชุมชน โอกาสในการแสดงความสามารถในการปฏิบัติงานของผู้นำอาสาพัฒนาชุมชน การได้รับข่าวสารในด้านกิจกรรมพัฒนาชุมชนจากแหล่งต่าง ๆ

3.2) ตัวแปรตาม (Dependent Variable) ได้แก่ การปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่ของผู้นำอาสาพัฒนาชุมชน

4) หน่วยในการศึกษา (Unit of Analysis) เนื่องจากการศึกษาวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาถึงปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่ของผู้นำอาสาพัฒนาชุมชนในจังหวัดยะลา ปัตตานีและนราธิวาส ฉะนั้นหน่วยในการศึกษา (Unit of Analysis) ได้แก่ ผู้นำอาสาพัฒนาชุมชนในจังหวัดยะลา ปัตตานี และนราธิวาส

ข้อตกลงเบื้องต้น

การวิจัยครั้งนี้มีข้อตกลงเบื้องต้นดังนี้

- 1) คำตอบที่ได้จากแบบสอบถามของผู้นำอาสาพัฒนาชุมชนเป็นคำตอบที่ผู้ตอบตอบตามสภาพความเป็นจริง
- 2) ประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ คือ ผู้นำอาสาพัฒนาชุมชนที่ปฏิบัติงานในจังหวัดยะลา ปัตตานี และนราธิวาส ในปีงบประมาณ 2534

นิยามศัพท์เฉพาะ

ผู้นำอาสาพัฒนาชุมชน หมายถึง ผู้นำอาสาพัฒนาชุมชนที่ปฏิบัติงานอยู่ในตำบลต่าง ๆ มีจำนวน 2 คน แบ่งเป็นชาย 1 หญิง 1 คน ในพื้นที่จังหวัดยะลา ปัตตานีและนราธิวาส โดยความรับผิดชอบของศูนย์ช่วยเหลือทางวิชาการพัฒนาชุมชนเขตที่ 9 ประจำปี 2534

การได้รับการแนะนำสนับสนุนจากเจ้าหน้าที่ หมายถึง การที่ผู้นำอาสาพัฒนาชุมชนได้รับการแนะนำสนับสนุนด้านวิชาการ การเยี่ยมเยียนจากเจ้าหน้าที่หน่วยราชการต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง โดยได้แบ่งระดับการได้รับการแนะนำสนับสนุนจากเจ้าหน้าที่ออกเป็น 4 ระดับ คือ การได้รับการแนะนำสนับสนุนจากเจ้าหน้าที่มาก ปานกลาง น้อย ไม่เคยปฏิบัติเลย

การได้รับการแนะนำสนับสนุนจากผู้นำชุมชน หมายถึง การที่ผู้นำอาสาพัฒนาชุมชนได้รับการสนับสนุนด้านวิชาการ การสนับสนุนวัสดุอุปกรณ์ในการพัฒนา การสนับสนุนด้านการเงินจากผู้นำชุมชน การเยี่ยมเยียนจากผู้นำชุมชน โดยแบ่งระดับการได้รับการแนะนำสนับสนุนจากผู้นำชุมชน ออกเป็น 4 ระดับ คือ มาก ปานกลาง น้อย ไม่เคยปฏิบัติเลย

การได้รับข่าวสารในด้านกิจกรรมพัฒนาชุมชน หมายถึง การที่ผู้นำอาสาพัฒนาชุมชนได้มีการรับฟัง อ่าน หรือดูข่าวที่เกี่ยวกับการพัฒนาต่าง ๆ จากสื่อต่าง ๆ โดยนับความถี่ของการติดตามข่าวสารในแต่ละสื่อ โดยแบ่งระดับการได้รับข่าวสารการพัฒนาของผู้นำอาสาพัฒนาชุมชนออกเป็น 4 ระดับ คือ การได้รับข่าวสารมาก ปานกลาง น้อย ไม่เคยได้รับเลย

ความรู้ ความเข้าใจในงานพัฒนาชุมชน หมายถึง การที่ผู้นำอาสาพัฒนาชุมชนสามารถรู้และเข้าใจในหลักการพัฒนาหมู่บ้านปรัชญาการพัฒนาชุมชน โดยแบ่งระดับความรู้ความเข้าใจในงานพัฒนาชุมชน ผู้นำอาสาพัฒนาชุมชนออกเป็น 3 ระดับ คือ ผู้นำอาสาพัฒนาชุมชนที่มีระดับความรู้ความเข้าใจในงานพัฒนาชุมชนต่ำ จะมีค่าคะแนนของความรู้ 0-3 คะแนน ผู้นำอาสาพัฒนาชุมชนที่มีระดับความรู้ความเข้าใจในงานพัฒนาชุมชนปานกลาง จะมีค่าคะแนนของความรู้ความเข้าใจ 4-6 คะแนน และผู้นำอาสาพัฒนาชุมชนที่มีความรู้ความเข้าใจในงานพัฒนาชุมชนสูง จะมี ค่าคะแนนของความรู้ความเข้าใจ 7-9 คะแนน

ความรู้ ความเข้าใจบทบาทหน้าที่ของอาสาพัฒนาชุมชน หมายถึง การที่ผู้นำอาสาพัฒนาชุมชนสามารถทราบและเข้าใจในบทบาทหน้าที่ของตนที่ได้ไว้ในด้านต่าง ๆ โดยแบ่งระดับความรู้

ความเข้าใจในบทบาทหน้าที่ของผู้นำ ออกเป็น 3 ระดับ คือ
 ผู้นำอาสาพัฒนาชุมชนที่มีความรู้ ความเข้าใจในบทบาทหน้าที่ของตน
 ต่ำจะมีค่าคะแนนของความรู้ความเข้าใจ 0-4 คะแนน ผู้นำอาสาพัฒนา
 ชุมชนที่มีระดับความรู้ความเข้าใจในบทบาทหน้าที่ของตนปานกลาง จะมี
 ค่าคะแนนของความรู้ความเข้าใจ 5-7 คะแนน และผู้นำอาสาพัฒนา
 ชุมชนที่มีระดับความรู้ความเข้าใจในบทบาทหน้าที่ของตนสูงจะมีคะแนน
 ของความรู้ความเข้าใจ 8-11 คะแนน

โอกาสในการแสดงความสามารถในการปฏิบัติงานของ
 ผู้นำอาสาพัฒนาชุมชน หมายถึง การที่ผู้นำอาสาพัฒนาชุมชนสามารถ
 แสดงความสามารถในการปฏิบัติงานของตน เช่น การมอบหมายหน้าที่
 ต่าง ๆ ให้แก่ผู้นำอาสาพัฒนาชุมชน โดยคณะกรรมการสภาตำบล หรือ
 เจ้าหน้าที่เป็นต้น โดยแบ่งระดับของโอกาสในการ แสดงความสามารถ
 ในการปฏิบัติงานของผู้นำอาสาพัฒนาชุมชน ออกเป็น 4 ระดับ คือ
 มาก ปานกลาง น้อย ไม่เคยปฏิบัติเลย

ระดับการปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่ของผู้นำอาสาพัฒนาชุมชน
 หมายถึง การกระทำตามบทบาทของผู้นำอาสาพัฒนาชุมชนตามที่กรม
 การพัฒนาชุมชนกำหนดไว้ โดยแบ่งระดับการปฏิบัติตามบทบาทหน้าที่
 ของผู้นำอาสาพัฒนาชุมชนออกเป็น 4 ระดับ คือ มาก ปานกลาง น้อย
 ไม่เคยปฏิบัติเลย

ผู้นำชุมชน หมายถึง กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน อีหม่าม บิหลั่น
 คอเต็บ หรือคนอื่น ๆ ที่มีอิทธิพลต่อชุมชน

เจ้าหน้าที่ หมายถึง เจ้าหน้าที่ของ 4 กระทรวงหลักและ
 เจ้าหน้าที่อื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง